МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: **«ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ІЗ ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗПР ЗАСОБАМИ ЛОГОРИТМІКИ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0163
спеціальності 016 «Спеціальна освіта»
освітньо-професійної програми «Логопедія»
О. А. Позмогова

Керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальної педагогіки та спеціальної
освіти І. В. Кучерак

Рецензент

_____

_____

Запоріжжя

2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра соціальної педагогіки та спеціальної освіти
Рівень вищої освіти магістерський
Спеціальність 016 «Спеціальна освіта»
Освітньо-професійна програма «Логопедія»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
«____»_____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Позмогової Ольги Анатоліївни

1. Тема роботи: «Організація логокорекційної роботи із дітьми молодшого дошкільного віку із ЗПР засобами логоритміки»
керівник роботи Кучерак І.В. кан. пед. н., доцент
затверджена наказом ЗНУ від «24» вересня 2024 року № 1447-с

2. Строк подання студентом роботи: 20.11.2024

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики, курсових робіт

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) на основі аналізу наукової літератури представити сучасні уявлення щодо проблеми затримки психічного розвитку у дітей молодшого дошкільного віку; визначити особливості розвитку мовлення у дітей із ЗПР у молодшому дошкільному віці; теоретично обґрунтувати, розробити програму організації логокорекційної роботи із молодшими дошкільниками із ЗПР засобами логоритміки; підготувати методичні рекомендації щодо проведення логокорекційної роботи із дітьми молодшого дошкільного віку із ЗПР засобами логоритміки.

5. Перелік графічного матеріалу: 5 таблиць, 2 рисунка з результатами дослідження.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Кучерак І. В.		
Розділ 1	Кучерак І. В.		
Розділ 2	Кучерак І. В.		
Висновки	Кучерак І. В.		
Додатки	Кучерак І. В.		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	жовтень-листопад	виконано
2	Написання вступу	листопад	виконано
3	Написання першого розділу	грудень-квітень	виконано
4	Написання другого розділу	травень-вересень	виконано
5	Написання висновків	жовтень	виконано
6	Оформлення додатків	жовтень-листопад	виконано
7	Оформлення роботи, рецензування	листопад-грудень	виконано
8	Захист	грудень	

Студент _____ Позмогова О. А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Кучерак І. В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ Апухтіна В. В.

РЕФЕРАТ

Дипломна робота складається з 75 сторінок, 5 таблиць, 2 малюнка, 10 додатків, 60 літературних джерел.

Об’єкт дослідження – процес корекції порушень розвитку мовлення у дітей дошкільного віку з затримкою психічного розвитку.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити програму корекції порушень розвитку мовлення у дітей раннього дошкільного віку з ЗПР засобами логоритміки.

Методи дослідження – методика «Спостереження», модифікована І. Кареліно, теоретичний аналіз літератури, методика «Назви іграшки та предмети» – для визначення рівня розвитку активного словника; методика «Зміни слово за числом» – для визначення рівня розвитку граматичних умінь; методика «Хто це?» – для визначення рівня розвитку комунікативного мовлення; методика «Знайди відмінність в словах для визначення рівня розвитку фонематичного слуху; методика «Який? Яка? Яке?» – для визначення рівня граматичної правильності мовлення; методика «Опиши улюблену іграшку» – для визначення рівня розвитку зв’язного мовлення.

Характеризуючи мовленевий розвиток дошкільників з ЗПР, необхідно зазначити, що згідно показників мовленнєвого розвитку в основній групі, в якій проводилася корекція засобами логоритміки, ми спостерігаємо найбільше підвищення показників – словникового запасу та рівня фонетико-фонематичних процесів на 44%, а у КГ – підвищення рівня словникового запасу на 9 %, а фонематичних процесів – на 21 %.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ІЗ ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗПР ЗАСОБАМИ ЛОГОРИТМІКИ

SUMMARY

The thesis consists of 75 pages, 5 tables, 2 tables, 60 literary sources.

The object of the research is the process of correcting disorders of speech development in preschool children with mental retardation.

The purpose of this work is to. to theoretically substantiate and experimentally verify the program for the correction of speech development disorders in early preschool children with LD by means of logarithmics.

Research methods – theoretical analysis of scientific and methodological literature, the «Observation» method modified by I. Karelino, the «Names of toys and objects» method – to determine the level of development of an active vocabulary; Change the word by number» method – to determine the level of development of grammatical skills; the technique «Who is it?» – to determine the level of communicative speech development; the technique «Find the difference in words to determine the level of development of phonemic hearing; the technique «Which? Which one? Which one?» – to determine the level of grammatical correctness of speech; the «Describe your favorite toy» method – to determine the level of development of coherent speech.

Characterizing the speech development of preschoolers with SEN, it should be noted that according to the indicators of speech development in the main group, we observe the greatest increase in the indicators of vocabulary and the level of phonetic-phonemic processes by 44%, and in the CG, an increase in the level of vocabulary by 9% and phonemic processes by 21%.

The pedagogical experiment confirmed the effectiveness of the experimental method of logo-correction work with delayed mental development of younger preschoolers. Therefore, this confirms that this technique was effective in correctional work with children with SEN.

Key words: organization of logo correction work with children of younger pre-school age with disabilities using logorithmics tools.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СИМВОЛІВ, ОДИНИЦЬ, СКОРОЧЕНЬ ТА ТЕРМІНІВ

ЗПР – затримка психічного розвитку

ОГ – основна група

КГ – контрольна група

ЗМІСТ

Вступ …….. 8
Розділ 1. Теоретичні засади організації логокорекційної роботи із дітьми молодшого дошкільного віку із ЗПР засобами логоритміки……..... 13
1.1. Сучасні уявлення щодо проблеми затримки психічного розвитку у дітей молодшого дошкільного віку……. 13
1.2. Особливості розвитку мовлення у дітей з затримкою психічного розвитку в молодшому дошкільному віці …… 22
1.3. Логоритміка у системі логокорекційної роботи із дітьми молодшого дошкільного віку із ЗПР …….. 26
Розділ 2. Практичні аспекти організації логокорекційної роботи із дітьми молодшого дошкільного віку із ЗПР засобами логоритміки …….. 30
2.1. Розробка і реалізація програми …… 30
2.2. Основні напрями логоритмічного впливу щодо подолання мовленнєвих порушень у дітей із ЗПР ……. 41
2.3. Практичні рекомендації щодо організації логокорекційної роботи із молодшими дошкільниками із ЗПР засобами логоритміки …… 49
Висновки…… 55
Список використаних джерел …… 57
Додатки……... 65

ВСТУП

Актуальність теми. Зараз набуває актуальності проблема соціалізації та ефективної адаптації осіб з особливими освітніми потребами, а саме – корекція мовлення засобами логоритміки у дітей із затримкою психічного розвитку. Мовленнєві порушення у цих дітей є серйозною перешкодою для оволодіння шкільної програмою, а логоритміка є доступною формою корекції для таких дітей.

Проблема ускладнюється через недостатній рівень сформованості у них емоційно-вольової сфери, що ускладнює їхню можливість комунікації з іншими дітьми.

У дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених (В. Вілюнас, О. Запорожець, В. Зінченко, К. Ізард Є. Ільїн, Т. Кириленко, Г. Костюк, R. Casey, P. Harris, C. Saarni та ін.) розкрито емоційну сферу як головний чинник адаптації та соціалізації дітей. Відповідно, можна припустити, що можливості соціальної адаптації дітей із затримкою психічного розвитку (ЗПР) будуть залежати від особливостей емоційної регуляції їхньої поведінки, від рівня сформованості у них уміння керувати власними емоціями в різних ситуаціях соціальної взаємодії з однолітками та дорослими. Згідно аналізу останніх досліджень і публікацій вітчизняних авторів великий внесок у теорію та практику корекції мовленнєвих порушень засобами логоритміки зробили такі науковці, як: Н. Аніщенко, Х. Барна, В. Біляніна, А. Богуш, Ю. Бондаренко, О. Боряк, О. Вовченко, Н. Гавриш, О. Гаяш, О. Забара, О. Золотарьова, Г. Кавиліна, В. Ключко, Г. Котломанітова, Л. Куравська, З. Ленів, Л. Меленець, Ю. Рібцун, О. Сагірова, С. Садовенко, С. Самаріна, Є. Соботович, В. Сухар, Л. Трофименко, Л. Федорович, О. Хохліна, Л. Чеснокова, О. Шостак та інші. На їх думку логоритміка – це комплексна методика, яка включає в себе засоби логопедичного, музично-ритмічного й фізичного виховання. Чим різноманітніше будуть прийоми логопедичного впливу на дітей, тим більш

успішним буде формування у них мовлення. Логоритміка необхідна для того, щоб корекційна робота для дітей з мовленнєвими порушеннями була більш ефективною [1, 57, 60].

Незважаючи на значну кількість наукових праць із тематики дослідження, процеси інтеграції таких дітей у суспільство залишаються проблематичними. Це пояснюється як особливостями їхнього стану, так і ставленням соціуму до людей з психічними вадами. Нажаль, у суспільстві поширена тенденція неприйняття і приниження людей, які мають проблеми у психічному здоров'ї. Здорові діти часто проявляють до однолітків із ЗПР зневагу і призріння. Як наслідок, відбувається взаємне відчуження суспільства від дітей із ЗПР та самих дітей від оточуючого світу [2].

Зазначимо, що в кінці ХХ сторіччя було проведено багато досліджень щодо вивчення психологічних особливостей дітей із ЗПР, а саме – досліджувались: увага (Н. Борякова, 2000); пам'ять (Н. Піддубна, 1975; Н. Лутонян, 1977); мовлення (В. Лубовський, 1978; Н. Борякова, 1983); ігрова діяльність (Л. Кузнецова, 1984); мислення (Т. Єгорова, 1975; Т. Стрекалова, 1982); навчальна діяльність (Г. Жеренкова, 1975; С. Шевченко, 1994); особистісні особливості (Г. Єфремова, 1997) [3].

Проте, і зараз спостерігається потреба для удосконалення та подальшого розвитку. При цьому важливим завданням є організація колективної діяльності дітей із затримкою психічного розвитку, яка ускладнюється через недостатній рівень сформованості у них комунікативних навичок. Комунікативне недорозвинення дітей цієї категорії ускладнює процес спілкування з оточуючими людьми, створює несприятливі умови для їх розвитку, «живить» дефект (Л. Виготський) [4].

Мовленнєва діяльність формується у єдності з мисленням, що визначається зв'язком між словом і поняттям (Л. Виготський). Отже, дітям важко оволодіти словесно-логічним мисленням, що призводить до порушень морфологічної структури слів і синтаксичної структури речень.

Доведено можливість і необхідність ранньої діагностики дітей із

затримкою психічного розвитку та створення для них спеціальних сприятливих умов навчання та виховання до школи дослідженнями В. Лубовського, С. Шевченко, Р. Трігер та ін. [5].

Означене зумовлює актуальність даної проблеми та вибір теми дослідження.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити програму корекції порушень розвитку мовлення у дітей молодшого дошкільного віку з ЗПР засобами логоритміки.

Завдання дослідження:

1. На основі аналізу наукової літератури представити сучасні уявлення щодо проблеми затримки психічного розвитку у дітей молодшого дошкільного віку.
2. Визначити особливості розвитку мовлення у дітей із ЗПР у молодшому дошкільному віці.
3. Теоретично обґрунтувати, розробити програму організації логокорекційної роботи із молодшими дошкільниками із ЗПР засобами логоритміки.
4. Підготувати методичні рекомендації щодо проведення логокорекційної роботи із дітьми молодшого дошкільного віку із ЗПР засобами логоритміки.

Об’єкт дослідження – логокорекційна робота із розвитку мовлення у дітей дошкільного віку із ЗПР.

Предмет дослідження – програма корекції порушень розвитку мовлення у дітей молодшого дошкільного віку з ЗПР засобами логоритміки.

Для розв’язання зазначених завдань використовувались наступні методи дослідження: методика «Спостереження», модифікована І. Кареліно, теоретичний аналіз літератури, методика «Назви іграшки та предмети» – для визначення рівня розвитку активного словника; методика «Зміни слово за числом» – для визначення рівня розвитку граматичних умінь; методика «Хто це?» – для визначення рівня розвитку комунікативного мовлення; методика «Знайди відмінність в словах» – для визначення рівня розвитку фонематичного

слуху; методика «Який? Яка? Яке?» – для визначення рівня граматичної правильності мовлення; методика «Опиши улюблену іграшку» – для визначення рівня розвитку зв’язного мовлення.

З метою перевірки рівня мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку з ЗПР нами було проведено експериментальне дослідження, яке включало два етапи. На першому етапі ми провели діагностику сформованності окремих мовленевих компонентів (фонематичних процесів, рівня активного словникового запасу, звуковимови, зв’язного мовлення, комуннікативної функції, граматики) у дітей з ЗПР.

На другому етапі нами було оцінено ефективність корекційної програми контрольної та експериментальної групи і на третьому етапі була розроблена програма з розвитку мовлення з включенням елементів логоритмики та надані практичні рекомендації.

Практичне значення одержаних даних дає можливість за допомогою спеціальних методик проаналізувати показники, виявити у дитини затримку психічного розвитку, оцінити результативність даного методу впливу, надати рекомендації стосовно напрямів корекції а також виявивши чинники, які можуть впливати на дитину, створити для неї необхідні умови навчання та вплинути на фактори, що перешкоджають дитині сприймати інформацію для якісного навчання.

Публікації: Основні положення дослідження опробовано на XVII Університетській науково-практичній конференції студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених «МОЛОДА НАУКА-2024» (м. Запоріжжя 17-22 квітня 2024 р.) та Міжнародній мультидисциплінарній науковій інтернет-конференції (Польща, 21-22 листопада 2023 р.) у публікаціях:

- Позмогова О. А. Методика Монтессорі для розвитку мовлення у дітей дошкільного віку. *Молода наука -2024* :збірник наукових праць студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених XVII університетської наук.-практ. конф. студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених. (Запоріжжя, 17-22 квітня 2024 р.). Запоріжжя: ЗНУ, т.1. С. 524-526 [6];

- Позмогова О. А. Використання рецептивної музикотерапії у корекційно-розвивальному центрі для дітей дошкільного віку. *Світ наукових досліджень :* матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наук.- інтернет-конференції (Україна, м. Тернопіль, м. Ополе, Польща, 21-22 листопада 2023 р.) вип. № 24. С. 168-169 [7].

Отримала сертифікати за участь в таких онлайн конференціях:

- Масаж в структурі логопедичної допомоги;
- Постановка звуків Р, Р’ в складниїх випадках;
- Основи нейрологопедії;
- Емоційний інтелект – компетенція № 1 у сучасному світі. Розбираємось з особливостями формування;
- Прийоми мнемотехніки та корисні поради в роботі педагога, дефектолога, практичного психолога;
- Управління конфліктами та протидія маніпуляціям;
- Міжнародна мультидисциплінарна наукова інтернет конференція «Світ досліджень Випуск 24»;
- ІІ Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Спеціальна та соціальна інклюзія виклики ХХІ століття»

Структура та обсяг. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури (загалом 60 найменувань).

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛОГОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ІЗ ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗПР ЗАСОБАМИ ЛОГОРИТМІКИ

1.1 Сучасні уявлення щодо проблеми затримки психічного розвитку у дітей молодшого дошкільного віку

Домінуюча роль мовлення у формуванні особистості дошкільника є незаперечною. Мовлення – це одна з найскладніших форм вищих психічних функцій (Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.). Порушення мовлення є одним із видів порушення психофізичного розвитку дитини. Розвиток мовлення тісно пов’язаний із формуванням сприймання, пам’яті, мислення, уяви, уваги і водночас є основою цілеспрямованої пізнавальної діяльності дитини. Когнітивний розвиток – це розвиток всіх психічних процесів, таких як сприймання, мислення, пам’ять, уява та увага [8].

В останні роки спостерігається прогресивне збільшення кількості дітей з ознаками затримки психомовного розвитку. До розв’язання цієї проблеми активно долучаються різні дитячі спеціалісти: неврологи, психіатри, психологи, а також педіатри, логопеди та дефектологи [9].

Проте зворотність психічного дефекту можлива лише при наданні цьому контингенту дітей відповідної психолого-педагогічної і медико-соціальної допомоги та створення для них усіх необхідних умов, які відповідають стану дитини як в умовах освітньої установи, так і сім’ї [10].

У наукових працях із корекційної педагогіки та спеціальної психології знаходимо детальні описи особливостей дітей із затримкою психічного розвитку та напрямів її корекції.

Слід зазначити, що діти із ЗПР мають нестійку увагу і низький рівень пам’яті.

Затримка психічного розвитку зачіпає всю психічну сферу дитини, і, по суті, є системним дефектом. Тому процес навчання і виховання повинен будуватися з позицій системного підходу. Необхідно сформувати повноцінний базис для становлення вищих психічних функцій і забезпечити спеціальні психолого-педагогічні умови, необхідні для їх формування [11].

Для дітей із ЗПР характерна затримка мовленнєвого розвитку (пізня поява перших слів, відставання у формуванні фразового мовлення, низька мовленнєва активність, недостатнє розуміння зверненого мовлення, особливо страждає розуміння логіко-граматичних конструкцій, стійкі фонетико-фонематичні порушення, обмеженість словника.

Це значно утруднює запам’ятовування навіть простих віршів, скоромовок, а також переказування казок, оповідань. Діти часто пропускають персонажів, не запам’ятовують послідовність подій, оскільки недостатньо встановлюють причинно-наслідкові зв’язки різної складності та мають труднощі у побудові програми подій [12].

Власне для дітей з затримкою психічного розвитку характерним є недостатність інтелектуальних функцій, особистісна незрілість, неадекватність самооцінки, неорганізованість. Емоції дітей з ЗПР поверхневі і нестійкі, внаслідок чого схильні до навіювання і наслідування [13].

Говорячи про розвиток емоцій у дошкільному дитинстві, Г. А. Вартанян і Є. С. Петров у роботі «Емоції і поведінка» відзначають, що основні зміни в емоційній сфері у дітей на етапі дошкільного дитинства обумовлені встановленням ієрархії мотивів, появою нових інтересів і потреб. Дослідники проблеми формування навичок самообслуговування у дітей з ЗПР в контексті створення позитивного емоційного середовища, дійшли висновку, що заняття з самообслуговування розвиває у дитини спритність, здійснює координацію рухів, привчає до порядку, формує самостійність, меншу залежність від дорослих, розвиває упевненість у своїх силах, бажання й уміння долати перешкоди [14].

Домінуюча роль мовлення у формуванні особистості дошкільника є незаперечною. Мовлення – це одна з найскладніших форм вищих психічних

функцій (Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.). Порушення мовлення є одним із видів порушення психофізичного розвитку дитини. Розвиток мовлення тісно пов'язаний із формуванням сприймання, пам'яті, мислення, уяви, уваги і водночас є основою цілеспрямованої пізнавальної діяльності дитини Когнітивний розвиток – це розвиток всіх психічних процесів, таких як сприймання, мислення, пам'ять, уява та увага [8].

Проте тільки при наданні якісної допомоги таким дітям та залученням їх до соціалізації з іншими дітками, ми можемо розраховувати на гарний результат та перпективне майбутнє таких дітей.

Дискутується взаємозв'язок педагогічної занедбаності і ЗПР психогенного походження. Часто педагогічну занедбаність обмежують відсутністю необхідних знань, умінь і навичок, в той час як ЗПР визначається негативними характеристиками пізнавальної діяльності. Тією чи іншою мірою вона обов'язково проявляється, приводячи до обмеження «взаємодії з навколишнім світом». Обмежуються можливості повноцінного використання сензитивних періодів, які існують як для сенсорних, так і для емоційно-вольових функцій [16].

Як показують дослідження, більшу частину дітей, які зазнають труднощів у навчанні, складають діти із затримкою психічного розвитку, які за ступенем сформованості деяких психічних функцій не відповідають своєму віку, а як би перебувають на більш ранніх стадіях розвитку. Характерною ознакою таких дітей є незрілість емоційно-вольової сфери, через що вони в 6 років не здатні протягом більш-менш тривалий час (30-35 хвилин) бути уважними, зосередженими та сконцентрованими на якийсь діяльності [15].

Зокрема таким дітям властиве порушення у формуванні всіх сторін мовленнєвої діяльность – як звукової так і смислової. А. Колупаєва, Т. Марчук, І. Омельченко, Є. Соботович, Л. Федорович констатують, що особливо помітними ці порушення характерні для дітей із ЗПР в дошкільному віці [17].

В сучасних умовах особливого значення набуває пошук інноваційних шляхів формування, корекції та розвитку мовлення у дітей із особливостями психофізичного розвитку, значне місце серед яких займають діти з затримкою

психічного розвитку [18].

Теоретичне обґрунтовування даної проблематики знаходимо у працях таких учених, як: Л. Блінова, Н. Бастун, І. Бех, В. Бондар, Т. Власова, О. Вісковатова, А. Григорьєв, Д. Енікеєв, Т. Ілляшенко, В. Ковальов, К. Лебединський, В. Лубовський, І. Марковська, С. Омел'яненко, М. Певзнер, М. Рождественська, Т. Редибойм, Т. Сак, Г. Сухарєва, С. Тарасюк [19].

Проаналізувавши наукову літературу, робимо висновок про те, що таким дітям показано вчасно звертаттися за допомогою, щоб запобігти подальших негативних наслідків.

Обґрунтовується необхідність охоплення психолого-педагогічним супроводом широкого контингенту дітей цієї категорії, які складають значну частину тих, що мають стійкі труднощі у навчанні та зазнають шкільної, а в подальшому і соціальної дезадаптації [16].

Нині вчені озглядають затримку психічного розвитку як межовий стан, якому властиві розлади інтелектуальної та емоційно-вольової сфери. Пізніше, якщо дитина не отримує своєчасної допомоги, у неї під впливом невдач у навчанні, спілкуванні з ровесниками та дорослими виникають і негативні зміни особистості [20].

Саме такий перегляд виховних орієнтирів допоможе зберегти кращі моральні якості підростаючої людини, допомогти їй успішно адаптуватися та соціалізуватися у швидко мінливому світі. Цьому процесу сприяє, перш за все інклюзивне виховання дітей з затримкою психічного розвитку [21].

У літературі знаходимо характеристику затримки психічного розвитку та зазаначені аспекти, які потребують корекції.

При ЗПР порушуються рівень фонематичного сприймання, словесно-логічне мислення, пам'ять, увага, зорово-моторна координація. Психолого-педагогічні дослідження, проведені вченими протягом ряду років (З. Дунаєва, Т. Єгорова, М. Іпполітова, Г. Капустіна, В. Лебединський, В. Лубовський, І. Марковська, Л. Переслені, Р. Трігер та ін.) констатують у дітей з ЗПР нестійкість уваги, недостатність розвитку фонемного слуху, зорового і

тактильного сприйняття, оптико-просторового синтезу, моторної і сенсорної сторони мови, довготривалої і короткочасної пам’яті, зорово-моторній координації, автоматизації рухів і дій [15].

Особливості пам’яті дітей із ЗПР. Такі дослідники як Л. Шипіцина та О. Заширіна у результаті комплексного психолого-педагогічного та нейропсихологічного обстеження дітей з ЗПР виявили наступні тенденції: обмежений обсяг пам’яті; знижена стійкість запам’ятовування; низька швидкість запам’ятовування; характерна неточність відтворення і швидка втрата інформації; найбільшою мірою страждає вербальна пам’ять; знижена кількість предметів, які дитина намагається запам’ятати, які пред’являються їй як при довільному, так і при мимовільному запам’ятовуванні; довільне зорове запам’ятовування знижено більшою мірою, ніж мимовільне зорове; знижено обсяг слухомовленнєвої пам’яті; знижені продуктивність і стійкість довільного запам’ятовування, особливо в умовах значного навантаження; недостатнє вміння застосовувати спеціальні прийоми запам’ятовування [22].

В. Ковальов класифікує ЗПР на основі обумовлених впливом біологічних чинників, і виділяє чотири варіанти : дизонтогенетичний (при станах психічного інфантилізму); енцефалопатичний (при не грубих органічних ураженнях ЦНС); ЗПР вторинного характеру при сенсорних дефектах (при ранніх порушеннях зору, слуху; четвертий варіант В. Ковальов пов’язує з ранньою соціальною депривацією [15].

Як відомо, відставання в розвитку розумової діяльності відзначається вже на рівні наочних форм мислення, коли виникають труднощі у формуванні сфери образів уявлень, тобто якщо наочно-дієве мислення дитини з ЗПР наближене до норми, то наочно-образне не відповідає нормативу. Зазначимо, що характер розумової діяльності є репродуктивним; у дітей з ЗПР знижені здібності до творчого створення нових образів. Уповільнений процес формування розумових операцій [23].

Дослідження показали, що, починаючи з дошкільного віку, дітям із ЗПР необхідна допомога у сприйманні і розумінні емоційних станів різної

модальності, що прямо пов’язано з формуванням емпатії і спілкування та адаптивних рис особистості [24].

При затримці психічного розвитку недостатній рівень уваги – одна з істотних і помітних особливостей їхньої пізнавальної діяльності. Т. Власова і М. Певзнер відзначають, що основною ознакою ЗПР є незрілість емоційно-вольової сфери. Один з проявів цієї незрілості – невміння зосередитися на виконанні навчальних завдань. Проблемою вивчення уваги протягом багатьох десятків років займалися і займаються відомі зарубіжні психологи і педагоги: Е. Тітченер, Дж. Миль, І. Гербарт, Т. Рібо. Серед вітчизняних вчених: С. Рубінштейн, Н. Добринін, Л. Виготський, П. Гальперін, Л. Леонтьєв, Р. Немов, Г. Урунтаева, Н. Ланге, Ю. Гіппенрейтер і багато ін. [25].

При затримці психічного розвитку спостерігається недорозвиток уяви у дітей. Діти гублять мету, задум під час виконання елементарного ігрового завдання, постійно переходять від одного до іншого об’єкта. Протягом короткого періоду діти кілька разів починають іншу гру, створені образи під час гри нестійкі, рідко відповідають схожості між тим, що вони сприймають і попередніми їх враженнями. Недосконалі та емоційно збіднені образи уяви і при сприйманні казок, малюнків, вистав [26].

Дослідження Л. Маркової свідчать про порушення у дітей із ЗПР виразної моторики. Невміння правильно висловити свої почуття, скутість, незграбність або неадекватність міміко жестового мовлення ускладнюють спілкування дітей з однолітками та дорослими. Дітям з бідною експресією важко зрозуміти, те що їм повідомляють невербальними засобами, вони неправильно оцінюють власне ставлення до себе, що може бути причиною поглиблення у них астенічних рис характеру і проявів вторинних невротичних нашарувань. Разом з тим, дослідження особливостей емоційної сфери дітей дошкільного віку із ЗПР, залишаються ще недостатньо розкритими і потребують подальшого вивчення та розроблення прийомів і методів корекції порушень їх емоційного розвитку [27].

Для трьох-чотирирічної дитини із затримкою психічного розвитку характерна нестійка увага, вона не здатна зосереджуватися на діяльності певний

час, постійно відволікається на зовнішні чинники. В ігровій діяльності увага дитини триває в середньому 10-15 хвилин, в інших видах діяльності увага дитини сягає кількох секунд. Водночас увага дитини із ЗПР має значно малий обсяг, тобто дитина не може свідомо зосередитися на декількох предметах за короткий проміжок часу. Постановка завдань у доступній формі, вироблення певних умінь, необхідних для тієї чи іншої діяльності – розвиває увагу дитини [26].

Відсутність достатньої проінформованості про навколишній світ не дає їм можливості адекватно реагувати на певні зміни їхнього соціального статусу, пов'язаного з навчанням у школі; багато речей, про які розповідає вчитель, для них є незрозумілими. У цих дітей спостерігається відсутність або недостатнє розуміння їхнього нового соціального статусу – статусу учня. Вони не розуміють правил шкільного життя, їм важко посидіти на уроці, дотримуючись при цьому відповідних правил поведінки [28].

Н. Бєлопольська, В. Ульєнкова зазначали, що у дітей дошкільного віку з ЗПР несформовані всі передумови, необхідні для формування та розвитку процесу спілкування. Також у них надзвичайно повільно утворюються і закріплюються мовленнєві форми, відсутня самостійність в мовній творчості; спостерігається стійкий фонематичний недорозвиток, домінування у мовленні іменників, недостатнє вживання дієслів, ознак і відносин, знижена мовна активність, а також спостерігається бідність мовного спілкування. В силу притаманного таким дітям інфантилізму, вони тяжіють до спілкування з дітьми більш молодшого віку. При виконанні практичних завдань, які передбачають спільну діяльність, співробітництво спостерігається вкрай рідко, діти майже не спілкуються один із одним. Відносини з однолітками й дорослими відрізняються емоційною нестабільністю, нестійкістю, інфантилізмом. Відставання у формуванні навичок спілкування в процесі бесіди зумовлено як недорозвитком усіх психічних процесів, так і динамічними порушеннями всіх видів мовленнєвої діяльності, що виражаються в невмінні повно і чітко відповідати на питання, запитувати, висловлюватись у присутності оточуючих, слухати інших, продовжувати розпочату розмову. Часто їм притаманна дизартрія, але на відміну від розумово

відсталих дошкільників, вони вступають в ділове співробітництво з дорослим і з його допомогою справляються з вирішенням наочно-практичних завдань [29].

У дітей із затримкою психічного розвитку спостерігається низький рівень розвитку сприйняття (у порівнянні з однолітками, які нормально розвиваються). Це проявляється в необхідності більш тривалого часу для прийому і переробки сенсорної інформації; в недостатності, фрагментарності знань цих дітей про навколишній світ; в складнощах впізнавання предметів, що знаходяться в незвичному становищі, контурних і схематичних зображеннях. Подібні якості цих предметів сприймаються ними зазвичай як однакові. Ці діти не завжди дізнаються і часто змішують подібні по зображенню букви і їх окремі елементи; часто помилково сприймають поєднання букв та ін. [30].

Найчисленнішу групу дітей із затримкою психічного розвитку становлять такі, що насамперед привертають увагу відставанням від своїх ровесників в інтелектуальному розвитку. У них значна обмеженість знань та уявлень про навколишній світ, несформованість мислительних операцій, яка виявляється не тільки в словесно-логічному мисленні, й у сприйманні конкретних якостей предметів, у розвитку мовлення: дуже збідненому словнику, недорозвиненому, аграматичному висловлюванні [13].

Т. Артем’єва, О. Монкавичене, Т. Фокетова, Т. Кузнєцова, Л. Переслени описали основні симптоми затримки психічного розвитку.

Особливості їх мислення співпадають з особливостями мислення дітей, що страждають розумовою відсталістю, а саме: перевага конкретно-дієвого і наочно-образного мислення над абстрактно-логічним (Л. Виготський); схильність до наслідувального виду діяльності при виконанні інтелектуальних завдань (Т. Єгорова, З. Калмикова); слабкість логічної пам’яті, недостатня цілеспрямованість психічної діяльності (Н. Лутонян, Н. Менчинська) [15].

Дослідники наводять статистичні дані про те, що більше половини неповнолітніх правопорушників мають знижений рівень інтелектуального розвитку. Причини такого взаємозв’язку досить очевидні : дитина, яка не знайшла свого місця в школі через труднощі в навчанні, стає здобиччю вулиці,

шукає самоствердження в асоціальній поведінці. Отже, налагодження системи допомоги дітям із затримкою психічного розвитку набуває важливого суспільного значення [31].

Проблема ускладнюється через недостатній рівень сформованості у них комунікативних навичок. Вчені зазначають у своїх роботах особливості дітей із затримкою психічного розвитку.

Незважаючи на значну кількість наукових праць із тематики дослідження, процеси інтеграції таких дітей у суспільство залишаються проблематичними. Це пояснюється як особливостями їхнього стану, так і ставленням соціуму до людей з психічними вадами. Нажаль, у суспільстві поширена тенденція неприйняття і приниження людей, які мають проблеми у психічному здоров'ї. Досить посилено це проявляється у взаємостосунках між дітьми з нормальним психічним розвитком і дітьми, які мають ЗПР. Здорові діти часто проявляють до однолітків із ЗПР зневагу і призріння. Як наслідок, відбувається взаємне відчуження суспільства від дітей із ЗПР та самих дітей від оточуючого світу [32].

Мислення у дітей із ЗПР більше збережено, ніж у розумово відсталих дітей, більше збережена здатність узагальнювати, абстрагувати, приймати допомогу, переносити уміння в інші ситуації. На розвиток мислення впливають усі психічні процеси: рівень розвитку уваги; рівень розвитку сприйняття і уявлень про навколишній світ (чим багатіше досвід, тим більше складні висновки може робити дитина), рівень розвитку мови; рівень сформованості механізмів довільності (регуляторних механізмів) [20].

Вони виділяючи недостатньо високий рівень сформованості всіх основних розумових операцій: аналізу, узагальнення, абстракції, перенесення. У дослідженнях багатьох авторів (І. Кулагіна, Т. Пускаева, С. Шевченка) відзначається специфіка розвитку пізнавальної діяльності дітей із ЗПР. Так, С. Шевченко (1993), вивчаючи особливості мовного розвитку дітей із затримкою психічного розвитку, зазначає, що дефекти мови в дітей із ЗПР чітко виявляються і натомість недостатньою сформованості пізнавальної діяльності [20].

Якщо до 3-х років подальшого регресу запізнення розвитку основних

психофізичних функцій не відбувається, то характерними відхиленнями від онтогенезу психомоторної сфери цього періоду є: поява вираженої диспраксії внаслідок незрілості моторних функцій; відставання мовних функцій (відсутність фразового мовлення, мовленнєвого наслідування, наявність аграматизмів і неправильних вимов та ін.); гра залишається примітивною; ускладненість засвоєння навичок самообслуговування; слабкість мисленнєвої діяльності (слабкість первинних узагальнень, відсутні ідентифікація статі, здатність виділяти істотні ознаки предметів, немає диференційованого інтересу до інтелектуальних форм гри [15].

При затримці психічного розвитку мовленнєві порушення різноманітні. Е. Тяжесова у посібнику описує емоційну вольову сферу у дітей із затримкою психічного розвитку. Вона виділяє слабку емоційну стійкість, порушення самоконтролю у всіх видах діяльності, агресивність поведінки і його провокуючий характер, труднощі пристосування до дитячого колективу, метушливість, часту зміну настрою, відчуття страху, фамільярність по відношенню до дорослого [20].

Емоційно-вольова сфера дітей із ЗПР наче знаходиться на більш ранньому ступені розвитку і відповідає психіці дитини більш молодшого віку в яскравості і жвавості реакції, перевазі емоцій в поведінці, ігрових інтересах, навіюваності і недостатній самостійності. Ці діти невтомні у грі, водночас швидко пересичуються інтелектуальною діяльністю [33].

1.2 Особливості розвитку мовлення молодших дошкільників із ЗПР

Вивчення дітей із затримкою психічного розвитку почалося у 50-ті рр. XX ст. Дослідниками Т. Власовою, М. Певзнер, К. Лебединською, В. Лубовським у ході подальших досліджень серед дітей із ЗПР були виділені дві групи. До першої групи увійшли діти з порушеними темпами фізичного та розумового розвитку, які були охарактеризовані як діти з психофізичним і психічним

інфантилізмом. Затримка їх розвитку викликана сповільненим темпом дозрівання лобної частини кори головного мозку та її зв'язків з іншими ділянками кори та підкірки. Ці діти поступаються одноліткам у фізичному розвитку, вирізняються інфантилізмом у пізнавальній діяльності і вольовій сфері, повільно включаються в навчальну діяльність, швидко стомлюються, для них характерна низька працездатність. Другу групу склали учні з функціональними розладами психічної діяльності (церебрастенічними станами), які звичайно є наслідком мозкових травм. Для таких дітей характерна слабкість основних нервових процесів, хоча глибоких порушень пізнавальної діяльності у них немає і в періоди нормалізації стану вони можуть досягти високих результатів у навчанні [58].

Порушення звуковимови у малюків із ЗПР трапляється значно частіше, ніж у їхніх ровесників з нормотиповим розвитком. Причинами таких явищ є аномалія будови артикуляційного апарату: неправильний прикус, укорочена під'язична зв'язка, високе вузьке чи тверде піднебіння. Причинами недоліків звукосприймання та звуковимови є аномалія будови артикуляційного апарату дитини, недорозвиток звукового сприймання й розлади артикуляції : порушення фонематичного розвитку проявляється через не сформованість фонематичного аналізу й синтезу [26].

Однак, на відміну від дітей з розумовою відсталістю, дошкільники із ЗПР після отримання допомоги виконують запропоновані завдання на більш високому, близькому до норми рівні; засвоюють принцип вирішення завдань і переносять його на подібні завдання [22].

Найпоширенішими вадами у дітей цієї категорії при формуванні мовлення є порушення звуковимови, імпресивного та експресивного видів мовлення. Імпресивне мовлення характерне недостатністю диференціації сприймання мовленнєвих звуків і не розрізненням змісту окремих слів. Експресивному мовленню цих дітей властиве порушення звуковимови, недостатня сформованість граматичної будови мови, наявність аграматизмів. У багатьох випадках у дітей присутній загальний недорозвиток мовлення [26].

Імпресивна сторона мови характеризується недостатньою диференціацією сприйняття мовних звуків, відтінків мови. Експресивній стороні мови характерний бідний словарний запас (мова складається з іменників і дієслів), недостатньо сформована лексико-граматична сторона мови, наявність аграматизмів, дефекти апарату артикуляції.

Особливість: розвиток словотворення закінчується до кінця дошкільного віку у нормальних дітей. У дітей ЗПР затягується до кінця початкової школи [34].

Відставання мовних функцій свідчить про порушення не лише моторного компоненту мовлення, але і вказує на розлади сенсорного сприйняття, фонематичного слуху, гнозису і є ранньою ознакою інтеграційних розладів вищих психічних функцій − читання, письма, рахунку і, відповідно, інтелектуальної недостатності. Надалі в дитини з'являються такі відхилення, як пізня фіксація погляду, слабке спостереження за предметами, відставання зорово-моторної координації, недостатність передмовних етапів мовлення і пізнавальної діяльності (зниження орієнтовних реакцій уваги, відсутність або недостатність наслідування, утруднення придбання навичок самообслуговування, запізнене промовляння перших слів і неповне розуміння зверненої мови) [15].

Майже у половини дітей із ЗПР є недоліки у вимові звуків кількох фонетичних груп, тобто поліморфне порушення звуковимови. Так, вони неправильно вимовляють свистячі та шиплячі звуки, змішуючи їх (с-ш, з-ж, с-ч, с-щ); замінюють один звук іншим (р-л, л-в. ж-з); спостерігається відсутність звуків (р, свистячих, шиплячих). Замість синонімів такі діти використовують антоніми, або слова протилежного значення із часткою не – (кричати – не кричати) ; вживають інші частини мови (горе – сумний) [26].

Діти мають бідний словниковий запас, граматичні конструкції носять примітивний характер, велика кількість помилок синтактичного плану (злиття кількох слів, невміння визначати межі речень). У дітей із ЗПР визивають труднощі звуковий аналіз слів, пропуски голосних й приголосних у середині та в кінці слів, складів, цілих слів, присутні змішування: «буква-звук», «склад-

слово», «склад-буква», «склад-слово-речення», є характерним низький фонематичний слух. Взагалі усне мовлення дітей не має грубих порушень.

Недоліки виявляються у нечіткій вимові звуків у потоці мовлення і загальній в'ялості артикуляції [11]. Відставання мовних функцій свідчить про порушення не лише моторного компоненту мовлення, але і вказує на розлади сенсорного сприйняття, фонематичного слуху, гнозису і є ранньою ознакою інтеграційних розладів вищих психічних функцій − читання, письма, рахунку і, відповідно, інтелектуальної недостатності [15].

Однією з характерних ознак порушення мовлення при ЗПР (церебрально-органічного ґенезу) є «специфічна асиміляція». Дитина неспроможна правильно вимовити слова, що складаються зі звуків, близьких за артикуляцією чи за звучанням. Особливу складність являє для дітей визначення кількості, послідовності звуків у слові [26].

Отже, у дошкільників із ЗПР спостерігається дуже повільний розвиток лексичної сторони мови, обмеженість словникового запасу, своєрідність лексики, не сформованість узагальнюючих понять та родо-видових співвідношень, недорозвиток синонімічних і антонімічних засобів мови. Зустрічаються: пропуски прийменників (м'яч біля столу – м'яч столу), заміна необхідного прийменника іншим. Діти замінюють прийменник голосними звуками: в коробці – і коробці, замінюють одну конструкцію іншою. Із значними помилками діти вживають іменники у множині. Вони замінюють закінчення у словах: відри, двери, дереві; вживають замість множини однину, або слова у зменшувально-пестливій формі: будиночки, яблучка. У більшості випадків діти змішують форми чоловічого, жіночого і середнього роду при вживанні іменників: руков, вікнов, ляльков [35].

1.2 Логоритміка в системі логокорекційної роботи із дітьми молодшого дошкільного віку із ЗПР

На сучасному етапі розвитку корекційної освіти проблема логоритмічного виховання дітей з різними мовленнєвими порушеннями набула значної актуальності, оскільки науковцями та педагогами-практиками остаточно доведено, що заняття з логоритміки дозволяють отримати позитивні результати в роботі з такими дітьми. Г. Кавиліна підкреслює тісний зв'язок логоритміки з ігротерапією, психогімнастикою й методикою музичного виховання в цілому. Вона визначає логоритміку, як систему вправ, завдань, ігор на основі поєднання музики та руху, музики та слова, музики, слова та руху, яка спрямована на вирішення корекційних, освітніх та оздоровчих завдань [59].

У дитини молодшого дошкільного віку виявляються наступні лінії розвитку: розвиток загальних рухів; розвиток сприйняття як орієнтовної діяльності, спрямованої на дослідження властивостей і якостей предметів; формування сенсорних еталонів; накопичення емоційних образів; удосконалення наочно-дієвого і розвиток наглядно-образного мислення; розвиток довільної пам'яті; формування уявлень про оточуюче; розширення розуміння змісту зверненої до неї мови; оволодіння фонетичною, лексичною і граматичною сторонами мови, комунікативною функцією мови; розвиток сюжетно-рольової гри, спілкування з однолітками, конструювання, малювання; розвиток самосвідомості. Знання цих ліній розвитку дозволяє чіткіше визначити освітні потреби дитини із затримкою психічного розвитку на дошкільному етапі виховання.

Доведено, що логоритміка може впливати на моторику, настрій, загальний тонус, сприяє активізації кори головного мозку, тренуванню рухливості нервових процесів центральної нервової системи. Поряд з цим такі науковці, як: Н. Райчук, Л. Шик стверджують, що логопедична ритміка розвиває увагу, всі види пам'яті. Вчені підкреслили загальний педагогічний вплив ритму на різноманітні відхилення у психофізичній сфері дитини дошкільного віку, а також

те, що логопедична ритміка позитивно впливає на всебічний розвиток особистості, вдосконалює її творчі здібності. Г. Волкова зауважувала, що логоритміка дуже важлива для корекції порушень звуковимови дітей, зокрема фонетико-фонематичне мовлення. Водночас логоритміку слід використовувати поетапно й диференційовано [36].

До 4 років розумовий розвиток малюка із ЗПР, його пізнання зовнішнього світу відбувається через практичні дії з предметами. Дитині необхідно обов'язково торкнутися предмета, щоб зрозуміти його. У 3-4 роки дитина не може розв'язувати завдання мисленнєво, спираючись на образне уявлення, тому що засобами розв'язання завдань у цей вік є дія, а не образ, мислення ще не набуло наочно-образного характеру [26].

До ритміко-гімнастичних вправ належить ходьба, що є природним ритмічним рухом, також до них зараховують біг, підскоки з оплесками в долоні та без них, перенесення предметів, стрибки через палицю, присідання, повороти на пальцях, біг з перешкодами. У цій роботі доцільно використовувати м'ячі, кулі, прапорці та інші предмети. Також можуть бути використані гімнастичні лави, шведська стінка тощо. Дітей потрібно привчати до організованого та бережливого поводження з приладдям, запобігати втомі під час наростаючого навантаження, а також дисциплінованості під час виконання вправ [37].

Дуже важливе значення набуває заняття з розвитку мовлення, яке пов'язано з розвитком дрібної моторики рук. Саме Методика Монтессорі допомагає дітям із затримкою психічного розвитку в ігровій формі навчатись та вчитись комунікувати з оточуючими, адже діти краще вчаться через практичний досвід.

Обладнання та дидактичні матеріали Монтессорі націлені на формування практичних життєвих навичок, що сприяє формуванню незалежності дитини, відповідальності, вчить її концентруватись, зберігати порядок та тренує координацію. Серед матеріалів, які використовуються для розширення словникового запасу дітей визначають: матеріал для розвитку фонематичного слуху – набори дрібних предметів, звукові ігри, матеріали для підготовки руки

до письма – металеві рамки-вкладиші для ліній і штриховок, ножиці для різання паперу, матеріал для знайомства з письмовими літерами – шорсткі літери, піднос з манкою для письма [6].

Здійснений нами аналіз психолого-педагогічних досліджень констатує посилення уваги науковців до проблеми дітей із затримкою психічного розвитку та важливості наданні допомоги таким дітям.

Зважаючи на наявну тенденцію зростання кількості дітей із таким діагнозом. Затримка психічного розвитку з'являються методики логокорекційних занять.

Незважаючи на те, що пошук ефективних підходів, методів та прийомів корекції розладів залишаються актуальними досі потребують детального вивчення особливості якісної допомоги дітям із затримкою психічного розвитку.

Про особливості когнітивної сфери і мовлення таких дітей зазначали у своїх працях Т. Єгорова та Н. Борякова. Вони описували зниження у них здібності до творчого створення нових образів.

У працях В. Нікішиної вказано, діти мають збіднілий словниковий запас, граматичні конструкції носять примітивний характер, велика кількість помилок синтактичного плану. У дослідженнях О. Бабяк, Н. Борякової вказано, дітям із ЗПР властива нестійка увага, з періодичними коливаннями і нерівномірної працездатністю; важко сконцентрувати увагу і утримати її протягом певного часу під час виконання тієї чи іншої діяльності [38].

Водночас, зважаючи на те, що особливості прояву розладів затримки психічного розвитку завжди є індивідуальними, у кожному окремому випадку слід підбирати спеціальні методики, ефективні саме у цій ситуації, або ж поєднання різних методів у межах різних систем.

Таким чином, у дітей із ЗПР виявлено наявність тенденції до високого рівня тривожності; складнощі у комунікативній сфері: недостатність уміння чітко визначати свої ролі в якості партнера по спілкуванню, підвищену конфліктність, що вказує на більшу ступінь фрустрації в ситуаціях міжособистісного спілкування, труднощі у навчанні, викликані

недорозвиненістю когнітивної сфери. Формування та підвищення загальних пізнавальних процесів у дітей із ЗПР включає використання корекційно-розвиваючихвправ, ігрових технік, методик, спрямованих на поліпшення когнітивної сфери та вдосконалення уміння доцільно розподіляти увагу під час виконання діяльності [38].

На основі аналізу наукової літератури ми представити сучасні уявлення щодо проблеми затримки психічного розвитку у дітей молодшого дошкільного віку та визначити особливості розвитку мовлення у дітей із ЗПР у молодшому дошкільному віці.

РОЗДІЛ 2
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЛОГОКОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ ІЗ ДІТЬМИ МОЛОДШОГОДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗПР ЗАСОБАМИ ЛОГОРИТМІКИ

2.1 Розробка і реалізація програми

Завдання організація та методика експериментального дослідження. Мета, завдання і зміст проведення експериментального дослідження.

Метою даної роботи ми обрали теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити програму корекції порушень розвитку мовлення у дітей раннього дошкільного віку з ЗПР засобами логоритміки.

Для дослідження нашої мети були поставлені такі завдання, як:

1. надати уявлення щодо актуальності проблеми молодших дошкільників з ЗПР;

2. розглянути особливості розвитку мовлення молодших дошкільників з ЗПР;

3. надати практичні рекомендації щодо організації логокорекційної роботи із молодшими дошкільниками із ЗПР та рекомендації батькам таких дітей;

4. розглянути можливості використання логоритміки при логопедичній роботі з дітьми з ЗПР, перевірити ефективність запропонованої програми.

Об’єкт дослідження – процес корекції порушень розвитку мовлення у дітей дошкільного віку з затримкою психічного розвитку.

Предмет – програма корекції порушень розвитку мовлення у дітей раннього дошкільного віку з ЗПР засобами логоритміки.

Робота проводилася на базі ТРО «Інтеграція». В обстеженні брали участь 10 дітей із затримкою психічного розвитку. Дослідження проводилося за наступними показниками – фонематичне сприйняття, комунікативна функція, зв’язне мовлення, словниковий запас, граматика, звуковимова.

Основним напрямком нашого дослідження була апробація та визначення ефективності комплексної програми логоритмічних вправ у дітей із затримкою психічного розвитку молодшого дошкільного віку.

З урахуванням основної мети дослідження в якості методів було обрано обстеження за допомогою методики : «Назви іграшки та предмети» – для визначення рівня розвитку активного словника; методики «Зміни слово за числом» – для визначення рівня розвитку граматичних умінь; методики «Хто це?» – для визначення рівня розвитку комунікативного мовлення; методика «Знайди відмінність в словах для визначення рівня розвитку фонематичного слуху; методики «Який? Яка? Яке?» – для визначення рівня граматичної правильності мовлення; методики «Опиши улюблену іграшку» – для визначення рівня розвитку зв'язного мовлення.

Для дослідження експресивного компоненту ми використали експериментальну методику «Спостереження», модифіковану І. Кареліно. Вивчення експресивного компоненту здійснювалося за наступними критеріями: спостереження за поведінкою дитини під час спілкування з дорослими і однолітками, індивідуальною поведінкою; дослідження експресивних реакцій: міміка, пантоміміка, мовлення, звукові та мовленнєві засоби експресії, поведінкові дії; визначення діапазону емоційних переживань та ситуацій їх виникнення; наявність неадекватних емоційних реакцій за силою і знаком [27].

1. Для виявлення розвитку словникового запасу була використана методика «Назви іграшки та предмети», були підготовлені іграшки та предмети: машина, рушник, пірамідка, ножиці, миска, олівець, ложка, лялька, серветка, чашка.

Інструкція: дитині пропонують називати іграшки, які будуть показані.

Оцінювання результатів: Оцінки виставляються в балах (1 бал за правильно названу іграшку чи предмет). Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат — 10 балів.

Висновки про рівень розвитку активного словника:

10 балів – дуже високий;

8-9 балів – високий;

4-7 балів – середній;

2-3 бали – низький;

0-1 бал – дуже низький

2. Наступна методика називалася «Зміни слово за числом» – для визначення рівня розвитку граматичних умінь. Були підібрані слова: зошит, альбом, олівець, книжка, фарба, стіл, лампа, вікно, ліжко, стілець.

Інструкція дитині: логопед називає предмет, а дитині необхідно змінити слово, щоб вийшло багато предметів. Наприклад, промовивши слово «картина», необхідно відповісти «картини».

Оцінювання результатів: Оцінки виставляються в балах (1 бал за правильно назване слово). Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат – 10 балів.

Висновки про рівень розвитку граматичних умінь: 10 балів – дуже високий; 8-9 балів – високий; 4-7 балів – середній; 2-3 бали – низький; 0-1 бал – дуже низький.

3**.** Для визначення розвитку комунікативного мовлення застосовувалася методика «Хто це?» Логопед показує дитині іграшки і пропонує відповісти на запитання.

I. Іграшка «Собака»:

1. Хто це?

2. Як називаються дитинчата собаки?

3 Як собака кричить?

4. Що їсть собака?

5. Який собака?

II. Іграшка «Курка»:

Хто це?

Яка курка?

Як курка кричить?

Як називаються дитинчата курки?

Що їсть курка?

Оцінювання результатів. Оцінки виставляються в балах (1 бал за кожну правильну відповідь). Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат – 10 балів.

Висновки про рівень розвитку комунікативного мовлення:

10 балів – дуже високий;

8-9 балів – високий;

4-7 балів – середній;

2-3 бали – низький;

0-1 бал – дуже низький.

4. Для визначення розвитку фонематичних процесів була застотсована Методика «Знайди відмінність в словах». Логопед готує пари слів:

1. Шапка – сапка;
2. Чашка – кашка;
3. Мишка – миска;
4. Річка – нічка;
5. Кішка – кишка;
6. Вуха – муха;
7. Гриб – грип;
8. Ліс – ніс;
9. Галя – Валя;
10. Дід – біб.

Інструкція дитині: Логопед показує дитині слова, що відрізняються звуком. Тобі потрібно назвати цей звук.

Оцінювання результатів. Оцінки виставляються в балах (1 бал за кожну правильну відпо- відь). Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат – 10 балів.

Висновки про рівень розвитку фонематичного слуху: 10 балів – дуже високий; 8-9 балів – високий; 4-7 балів – середній; 2-3 бали – низький; 0-1 бал – дуже низький.

5. Для визначення рівня розвитку зв'язного мовлення була використана методика «Опиши улюблену іграшку». Дитина приносить з дому улюблену іграшку.

Інструкція дитині: Дитині пропонується назвати і охарактеризувати цю іграшку (м'яка, тверда, з якого матеріалу виготовлена, якого кольору, з яких частин складається, в які ігри ти з нею граєшся, за що ти любиш іграшку, чим вона відрізняється від інших).

Оцінювання результатів 10 балів – дитина правильно називає іграшку, послідовно, логічно і чітко описує її відповідно до інструкції менше ніж за 60 сек. 8-9 балів – дитина правильно називає іграшку, самостійно описує її відповідно до інструкції за 60 сек. 4-7 балів – дитина правильно називає іграшку, описує її відповідно до інструкції за 60–70 сек. 2-3 бали – дитина правильно називає іграшку, описує її відповідно до інструкції з допомогою за 70-80 сек. 0-1 бал – дитина правильно називає іграшку, описує її відповідно до інструкції з допомогою більш ніж за 80 сек.

6. Для визначення рівня граматичної правильності мовлення використовувалася методика «Який? Яка? Яке?» Були підібрані іменники: весна, сонце, день, сніг, трава, вода, ніч, молоко, каша, зима.

Інструкція дитині: Логопед називає слова і задає питання до них, а дитина відповідає: – Сонце (яке?) Весна (яка?) – Сніг (який?) День (який?) – Вода (яка?) Зима (Яка?) Трава (яка?) – Молоко (яке?) – Ніч (яка?) – Каша (Яка?)».

Оцінювання результатів. Оцінки виставляються в балах (1 бал за правильно названу й узгоджену з іменником ознаку). Результати додаються, визначається загальна кількість балів. Максимальний результат – 10 балів.

Висновки про рівень граматичної правильності мовлення: 10 балів – дуже високий; 8–9 балів – високий; 4–7 балів – середній; 2–3 бали – низький; 0–1 бал – дуже низький.

Протягом двох тижнів перед проведенням емпіричного дослідження було здійснено спостереження, з метою виявлення особливостей пізнавального та особистісного розвитку дітей, на основі яких було підібрано комплексний

діагностичний інструментарій, спрямований на вивчення особливостей розвитку у дітей з ЗПР.

На першому етапі в основній та експериментальній групі було проведено діагностику сформованності окремих мовленевих компонентів – фонематичних процесів, рівня активного словникового запасу, звуковимови, зв'язного мовлення, комунікативної функції, граматики. Індивідуальність мовлення кожної дитини пояснюється різним рівнем володіння мовою (словниковим запасом, граматикою, фонетикою).

Таблиця 2.1 – Результати обстеження мовлення у дітей із затримкою психічного розвитку раннього дошкільного віку ОГ до корекції, бали

Список дітей	Показники у балах						Рівень X ±m
	Фонематичні процеси	Словниковий запас	Комунікативна функція	Граматика	Зв'язне мовлення	Звуковимова	
1	2	3	1	1	2	2	1,8±0,3
2	1	2	2	1	1	3	1,6±1,6
3	2	2	3	1	2	1	2±0,3
4	1	1	3	1	2	2	1,6±0,4
5	3	2	3	2	3	3	2,6±0,2
6	2	3	3	1	2	1	2±0,3
7	1	1	1	1	1	1	1±0
8	2	2	1	1	3	1	1,6±0,3
9	1	1	1	1	3	1	1,3±0,3
10	1	1	1	1	3	2	1,5±,0,3
X ±m	1,6±0,2	1,8 ±0,2	1,9±0,3	1,1±0,1	2,2±0,2	1,7±0,2	1,7±0,2

Таблиця 2.2 – Результати обстеження мовлення у дітей із затримкою психічного розвитку раннього дошкільного віку контрольної групи до корекції, бали

Список дітей	Показники у балах						Рівень X ±m
	Фонематичні процеси	Словниковий запас	Комуніка тивна функція	Грамат ика	Зв'язне мовлен ня	Звукови мова	
1	1	3	2	1	2	1	1,6± 0,3
2	1	3	3	1	3	2	2,1 ±0,4
3	2	3	2	1	3	1	2,0±0, 3
4	1	1	3	1	1	3	1,6 ±0,4
5	2	3	2	2	2	3	2,3±0, 2
6	2	3	2	2	1	1	1,8±0, 3
7	1	2	2	2	1	3	1,8±0, 3
8	2	2	2	2	1	1	1,6 ±0,2
9	1	1	1	1	1	2	1,2±0, 2
10	1	1	1	1	1	1	1,0±0
X ±m	1,4±0,2	2,2±0,2	2±0,2	1,4±0,2	1,6±0,2	1,8±0,2	1,7±0, 1

Показники мовленнєвого розвитку у дітей із ЗПР на початку дослідження в ОГ і КГ були статистично однорідні та відповідали низькому рівню – в ОГ – 1,7±0,2, в КГ – 1,7±0,1. Так, рівень розвитку фонематичних процесів в ОГ складав – 1,6±0,2, в КГ – 1,4±0,2; активного словника в ОГ – 1,8 ±0,2, в КГ – 2,2± 0,2; комунікативного мовлення в ОГ – 1,9±0,3-, в КГ – 2±0,2; граматичних умінь в ОГ – 1,1±0,1, в КГ – 1,4±0,2; зв'язного мовлення в ОГ – 2,2±0,2, в КГ – 1,6±0,2; звуковимови в ОГ – 1,7±0,2, в КГ– 1,8±0,2 (таблиця 2.1, таблиця 2.2).

На другому етапі нами була розроблена та застосована в основній групі програма з розвитку мовлення з включенням елементів логоритмики. Робота з групі контролю проводилася за стандартною методикою розвитку мовлення.

Після проведення програми впливу показники було виміряно повторно.

Таблиця 2.3 – Результати обстеження мовлення у дітей із затримкою психічного розвитку раннього дошкільного віку КГ в результаті корекційного впливу, бали

Список дітей	Показники у балах						Рівень X ±m
	Фонематичні процеси	Словниковий запас	Комунікативна функція	Граматика	Зв'язне мовлення	Звуковимова	
1	1	3	2	1	2	1	1,6±0,2
2	2	3	3	1	3	2	2,3±0,3
3	1	2	3	1	3	1	1,8±0,4
4	2	3	3	3	3	3	2,8±0,2
5	3	3	3	3	3	3	3±0,3
6	2	3	2	2	2	2	2,1±0,1
7	1	3	2	2	1	3	2±0,3
8	2	2	2	1	2	2	1,8±0,2
9	1	1	1	1	2	2	1,3±0,2
10	2	1	2	2	2	1	1,6±0,2

Продовження табл. 2.3

X ±m	1,7±0,2	2,4±0,2	2,3± 0,2	1,5±0,2	2,3±0,2	2 ±0,2	2,03±0,1

Таблиця 2.4 – Результати обстеження мовлення дітей із затримкою психічного розвитку раннього дошкільного віку основної групи після використання логоритміки, бали

Список дітей	Показники у балах						Рівень X ±m
	Фонематичні процеси	Словниковий запас	Комунікативна функція	Граматика	Зв'язне мовл.	звуковимова	
1	3	4	2	2	2	1	2,3±0,4
2	1	3	2	2	1	2	1,8±0,3
3	3	2	4	2	3	2	2,5±0,3
4	2	2	4	2	2	3	2,5±0,3
5	3	3	4	2	3	3	3±0,2
6	3	3	3	1	2	4	2,6±0,4
7	2	3	1	1	1	3	1,8±0,4
8	2	3	1	1	3	2	2±0,3
9	2	2	2	1	4	1	2±0,4
10	2	2	2	1	3	2	2±0,2
X ±m	2,3±0,2	2,7±0,2	2,5±0,3	1,5±0,2	2,4±0,3	2,3±0,3	2,2±0,2

Таблиця 2.5 – Порівняльна характеристика коефіцієнту мовленнєвого розвитку у осіб ОГ та КГ із затримкою психічного розвитку

Досліджувані показники	ОГ			КГ		
	До логорит	Після логоритм	Приріст	До корекції	Після корекційн	Приріст показни

Продовження табл. 2.5

	мічних занять	ічних занять	показника %		их занять	ка%
Фонематичні процеси	1,6 ±0,2	2,3±0,2	44	1,4±0,1	1,7± 0,2	21
Звуковимова	1,7± 0,2	2,3±0,3	35	1,8±0,2	2±0,2	11
Зв'язне мовлення	1,7± 0,2	2,4 ±0,3	41	1,6±0,2	1,8± 0,2	13
Комунікативна сторона	1,9±0,3	2,5±0,3	32	2 ±0,2	2,3±0,4	15
Граматика	1,1 ±0,3	1,5± 0,1	36	1,4± 0,1	1,7±0,2	21
Рівень словникового запасу	1,8±0,2	2,7± 0,2	44	2,2± 0,2	2,4 ±0,2	9

Після застосування корекційної програми виявлено, що рівень фонематичних процесів в ОГ підвищився з 1,6±0,2 до 2,3±0,2 балів, звуковимови – з 1,7± 0,2 до 2,3±0,3 балів, зв'язного мовлення– з 1,7±0,2 до 2,4±0,3 балів, комунікативної сторони –з 1,9±0,3 до 2,5±0,3 балів; граматики – з 1,1 ±0,3 до 1,5± 0,1; рівеня словникового запасу – з 1,8±0,2 до 2,7± 0,2 балів.

Рівень фонематичних процесів в КГ підвищився з 1,4±0,1 до 1,7±0,2 балів, звуковимови – з 1,8±0,2 до 2±0,2 балів, зв'язного мовлення – з 1,6±0,2 до 1,8±0,2 балів, комунікативної сторони – з 2±0,2 до 2,3±0,4 балів; граматики – з 1,4 ±0,1 до 1,7± 0,2; рівня словникового запасу – з 2,2±0,2 до 2,4±0,2 балів (таб. 2.3, 2.4, 2.5).

При оцінці показників прояву компонентів мовленєвого розвитку було з'ясовано, що приріст показника прояву фонематичних процесів в ОГ склав 44 %, а у КГ – лише 21 %, приріст показника звуковимови в ОГ – 35%, а в КГ – 11%, зв'язного мовлення в ОГ – 41%, а в КГ – 13%, комунікативної сторони в ОГ –

32%, а в КГ – 15%, граматики в ОГ – 36%, а в КГ – 21%, рівня словникового запасу в ОГ – 44%, а в КГ – 9 %.

Динаміка показників приріста компонентів мовленевого коефіцієнту представлена у рис. 2.1.

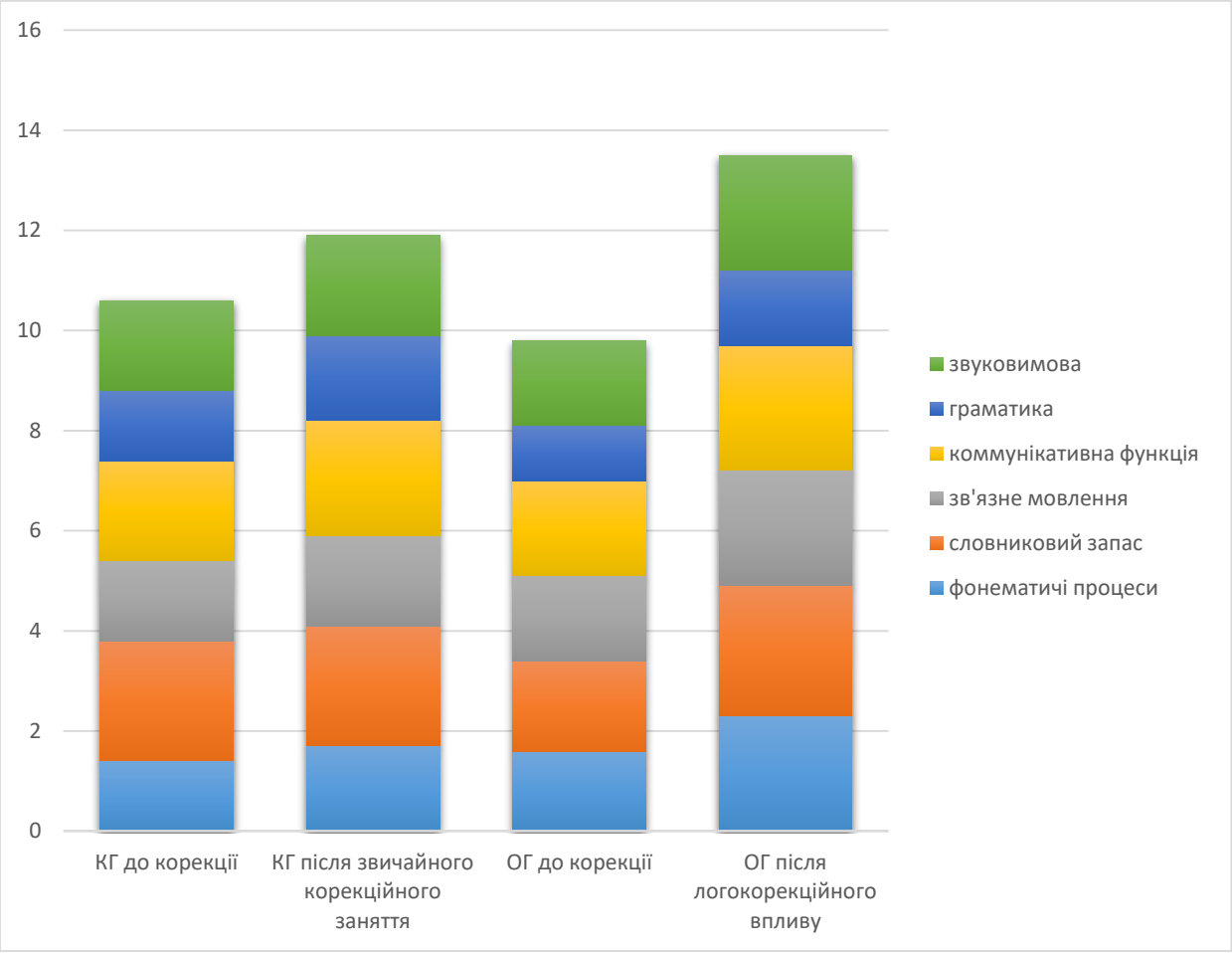

Рисунок 2.1 – Різниця показників мовленнєвого розвитку дітей ОГ та КГ до та після логокорекційного пливу, бали

Характеризуючи мовленнєвий розвиток дошкільників з затримкою психічного розвитку необхідно зазначити, що найбільше збільшення показників можна зазначити, що в основній групі ми спостерігаємо найбільше підвищення словникового запасу та рівня фонетико-фонематичних процесів на 44%, а у КГ підвищення рівня словникового запасу лише на 9 %, а фонематичних процесів – на 21%, що підтверджує те, що методика із застосуванням логоритмики виявилася більш ефективною у корекційній роботі із дітьми із ЗПР.

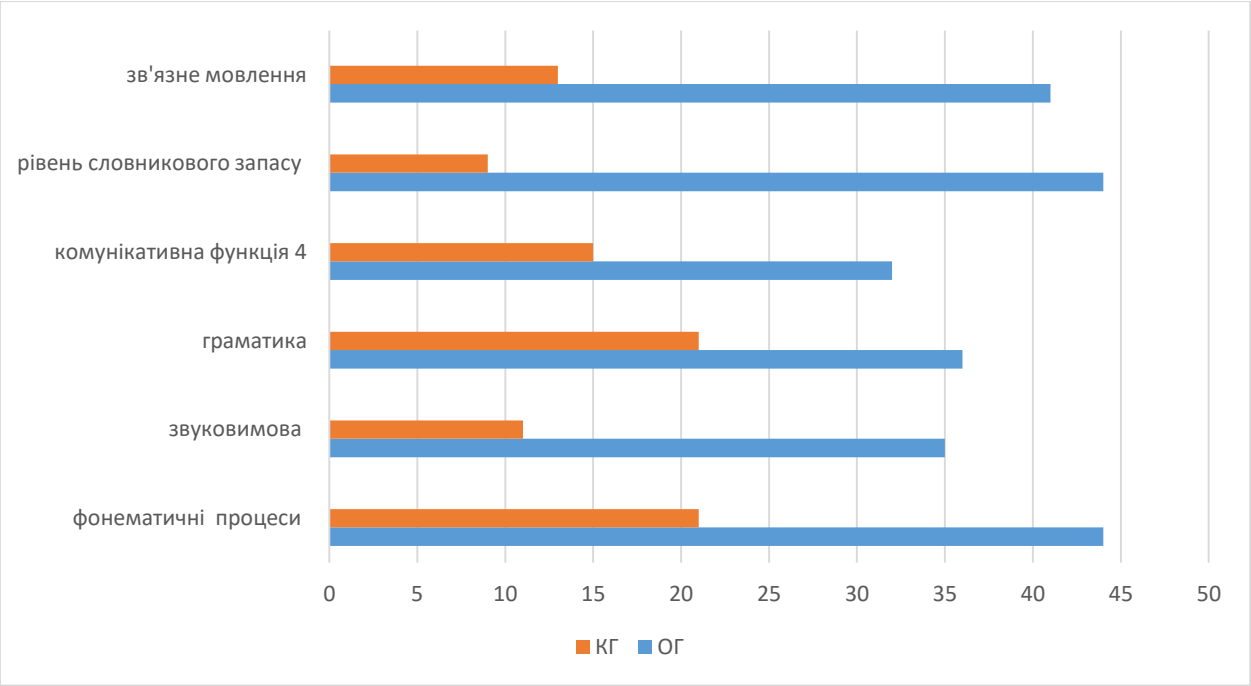

Рисунок 2.2 – Різниця приросту показників прояву мовленнєвого розвитку у дітей із ЗПР в ОГ та КГ, у %

Таким чином, педагогічний експеримент підтвердив ефективність експериментальної логокорекційної роботи із застосуванням логоритміки, що може бути використано у практичній роботі з дітьми молодшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку.

2.2 Основні напрями логоритмічного впливу щодо подолання мовленнєвих порушень у дітей із ЗПР

Логоритміка є формою активної терапії, що включає в себе здоров'язберігаючі технології, є найемоційнішою ланкою роботи із формування правильного мовлення.

Спираючись на зв'язок музики, рухів та мовлення, логоритмічні ігри та вправи дають змогу вирішувати різноманітні завдання, такі як: розвиток слухової та зорової уваги; розвиток фонематичного слуху; розвиток просторової

орієнтації рухів; розвиток загальної та дрібної моторики, міміки; розвиток фізіологічного та фонаційного дихання; формування правильної артикуляції звуків; розвиток відчуття ритму; розвиток переключення з одного виду діяльності на інший; розвиток комунікативних здібностей [39].

Основною метою логоритміки є подолання мовленнєвих порушень шляхом розвитку та корекції рухової сфери [39].

Окрім мовленнєвих порушень у дітей із затримкою психічного розвитку спостерігаються ще порушення психічних функцій потребують розвитку всі види сприймання, особливо зорове та слухове, на базі яких розвиваються вищі психічні функції; з розвитком сприймання збагачуються різноманітні знання про навколишній світ і розуміння зв'язків між предметами та явищами, отже, розвивається мислення й мовлення дітей [40].

Аналізуючи наукові праці Р. Бабушкіної, Г. Волкової, Г. Власової, О. Кислякової, Н. Мікляєвої, варто відзначити те, що на заняттях ритміки робота йде системно, в усіх напрямах: розвивається моторика, мова, почуття ритму, вищі психічні функції, продуктивні види діяльності. Що надає найбільш позитивний момент цій програмі, оскільки перераховані напрями надзвичайно важливі для всебічного розвитку дитини і корекції її порушень.

Сучасні болгарські вчені Л. Бонев, П. Слинчев, С. Банків розглядають ритміку як найбільш загальне визначення застосування різних форм руху, рухової активності та природних моторних функцій людини. Вони зараховують ритміку до групи неспецифічних діючих терапевтичних факторів. У результаті різноманітні форми та засоби рухів змінюють загальну активність людини, підвищують її неспецифічну стійкість, руйнують патологічні динамічні стереотипи. Саме тому програмове наповнення предмета «Ритміка» розв'язує основні, корекційні, оздоровчі, освітні та виховні завданнях [41].

В 3 роки дитині ще дуже тяжко слухати музичний твір від початку до кінця. Більш того, малюк слухає тільки перші 5-10 секунд, далі йому вже хочеться побігати, погратися з друзями. І це не його провина. Така короткотривала зосередженість на якомусь предметі (не тільки на музичному творі) притаманна

цьому віку. Тому і твори для прослуховування треба підбирати невеликого обсягу, легкі і прості за змістом (8-16 тактів, програмні, або ті, які мають назву). Дуже корисно давати дітям змогу прослуховувати музичний твір через рух, тобто під час прослуховування дозволяти дітям рухатися так, як вони того потребують [26].

Логоритмічне заняття зазвичай складається із:

1. Вступної частини. Вступна частина складається з музичної руханки, яка мотивує та налаштовує на заняття та вміщує вправи для просторового орієнтування, стрибки у різних напрямках, повороти вправо, вліво, вперед, назад, вправи на розвиток рівноваги, зорово-моторної координації.

Рухливі та музичні ігри також зазначемо. Як приклад: «Хто скоріше займе стільчик», «Веселі музики» муз. А. Філіпенка, «Гра з брязкальцями» муз. Ю. Щуровського, «В лісі тиша» (оркестр) О. Мамчич, «Злива» О. Полянська (оркестр, шумові звуки), «Ечі, ечі, ечі» Д. Чередниченко (рухи тіла), «Баба Яга» П. Чайковський (рухи тіла, «долоньковий» оркестр), «Дід Мороз» Р. Шумана (рухи тіла, оплески, тупання), «Трубач і ехо» Д. Кабалевський («долоньковий» оркестр), «Гра з водою» нар. фр. Пісня (різні види шелестіння паперу, рухливі дії). Важливо також виховувати сприйняття танцю, розширити обсяг естетичних емоцій (ласкаво, м'яко, лірично, світло, святково, легко, блискуче, мужньо, лукаво, сердито, суворо*:* Музично – ритмічні рухи: «Танцювальний крок» муз. Г. Свиридова, «Побігли» муз. Л. Бетховена, «Танцювальна вправа з брязкальцями» угор. нар. мел., «Йдемо, кружляємо» муз. П. Козицького, «Скакалка» муз. А. Хачатуряна (стрибки під музику з рухами рук), «Верхи на конячці» муз. О. Гречанінова (галоп по колу, парами) [26].

Музичний керівник у дитини 3 років вже може: формувати музично-ритмічні навички маршірування в ритмі твору (весело, бадьоро, чітко, легко, спокійно), підстрибування (одночасно на двох ногах), ходіння по колу (взявшись за руки, прискорюючи рух, збираючись до купи), ходіння «змійкою» з зупинками за сигналом вихователя, вільно рухаючись у різних напрямках; передавати сюжет пісні через дії, створювати музично-руховий образ (збирання квітів,

грибів, дощик, метелики, зайчики стрибають, пташки літають, тощо), а через це – створення позитивного настрою, радісного переживання від музично-рухливих дій; заохочувати до цілісного сприймання твору, через рухову діяльність визначати початок та кінець твору, зміну характеру, настрою; вчити відповідно до зміни музичного ритму змінювати характер рухів (плескати швидше чи повільніше, тихше чи голосніше, тупотіти гучно чи легенько) [26].

2. Основна частина включає нейрогімнастичні вправи (повтори рухи в правильному ритмі). Такі вправи активізують увагу і зазвичай дуже цікаві для дітей, вправи для мовного дихання які супроводжуються наочним матеріалом у вигляді відео з інструкцією (Задуй свічу, поки бачиш її на картинці, вдихай аромат квіточки, яку бачиш на картинці), вправи для розвитку фонетико-фонематичного сприймання. Необхідно роздати дітям у групі музичні інструменти і пояснити, що за кожний звук відповідає конкретний музичний інструмент. Необхідно зіграти на ньому коли почуєте такий звук.

3. Гра на дитячих музичних інструментах. Малята з великим захопленням починають знайомитися з музичними інструментами. Їм дуже подобається бути «солістами оркестру». Завдяки цьому діти стають більш дисциплінованими, більш організованими, зібраними. Також діти із задоволенням можуть передати характер, головні риси музичного образу (навіть за допомогою міміки, рухів тіла, що також можна вважати своєрідними музичними інструментами) [26].

Репертуар: Вправи «Відгадай музичний інструмент за звучанням». Репертуар з гри на дитячих музичних інструментах: «Трубач і ехо» Д. Кабалевський, «Волинка» А. Моцарт, «Баба Яга» П. Чайковський, «Німецький танок» Л. Бетховен, «Дід Мороз» Р. Шуман, «Дощик» Г. Свірідов, «Зозуля» Ж. Рамо (запис, клавесин), «Ляльковий кек – уок» К. Дебюссі, «Труба і барабан» Д. Кабалевський, «Дзвоники дзвонять» В. Моцарт, «Музичні молоточки» муз. О. Тилічеєвої, сл. Ю. Островського, «Трикутник і барабан» муз. А. Філіпенка, сл. В. Болдиревої, «Марш Чорномора» М. Глінки [26].

Вправи звідки звучить для розвитку сприймання. Необхідно закрити очі, як педагог плесне в долоньки, а потім відкрийте та скажіть звідки ви почули звук

та що звучало, вправи на розрізнення мовленнєвих на немовленнєвих звуків.

Пальчикові вправи, які підгодять тематиці лексиичної теми заняття, які супроводжуються на фоні тематичною музикою. Це впливає на розвиток дрібної моторики.

Пальчикові ігри. «Долонька» В. Бондаренко, «В ліс метелики летіли» О. Мамчич, «Мурця» Т. Полубко, «Сів на гілку снігурець», «Баранчики – круторіженьки», «Дві струнки сосни», «Кіт на пічку пішов» І. Ликова [26].

Мовленнєві ігри. «Груша» М. Біндас, «Гаряче сонце» В. Бондаренко, «Зозульчин дім» Л. Дяченко, «Веселі тваринки» К. Міщук [26].

Танці. Будуть складатися з вивчених рухів і повинні бути невеликими за розміром та простими за танцювальними елементами (за обсягом не більш 8-16 тактів). Це можуть бути хороводи, кружляння в парі («човник», «пружинка»), рухи з предметами, ходіння колонами. Але неодмінно треба давати змогу «висловитися» дітям через музично-ритмічні рухи, тобто давати час для самостійних танців – імпровізацій під різнохарактерну музику.

Танцювальний репертуар: «Ходимо – бігаємо» муз. О. Тилічеєвої, «Гра в конячки» муз. А. Гречанінова, «Киця кицю вчила» муз. М. Ведмедері, «Крокують ніжки» муз. Д. Шостаковича, «Мир – миром» укр. нар. забава в обробці Я. Степового, «Ладки, ладки» укр. нар. забава, муз. В. Верховинця, «Зробимо коло» укр. нар. забава, муз. В. Верховинця, «Стрибучі м’ячики» укр. нар. забава, муз. М. Сатуліної, «Солдатський марш» муз. Р. Шумана [26].

Вправи для розвитку сенсоріки Для цього нам знадобиться сенсорний м’ячик. Наприклад – чудова музична вправа М’ячик їжачок. Необхідно повторювати рухи з м’ячиком, як у відео – стискати його, підкидувати та промовляти слова «Їжачка нам треба взяти, гладити, стикати»; вправи на розвиток міміки обличчя – повтори емоцію, як на картинці – навчає дитину ровивати емоційно вольову сферу .

3. Заключна частина.

Заспокійливі вправи, День, ніч навчає дитину розрізняти частини доби та бути уважним протягом гри.

Виділяють такі форми логоритмічних занять для дітей із ЗПР:

Наочно-зорові К. Станіславський відмічав, що театр є найкращим засобом для спілкування людей, він здатний розвивати в дитині творчі зададки, стимулювати розвиток психічних процесів, удосконалювати тілесну пластичність, формувати творчу активність. Цей вид діяльності є могутнім засобом мовленнєвого розвитку дітей з ЗПР: під час перегляду вистави, знайомства з літературними творами за допомогою театру діти з ЗПР отримують зразки правильного, красивого, емоційно забарвленого зв'язного мовлення [42].

Методика Глемана Домана допомагає дітям асоціювати звуки зі словами. Вона базується на поступовому підвищенні складності завдання. Показуються 5 карток одна за одною за тематикою лексичної теми (наприклад тварини) протягом 5-20 секунд та чітко вимовляємо те, що намальовано. А потім давай зі мною повтори вигуки тваринок. Як вимовляють тваринки – промов зі мною, послідовно. У кінці нагорода та похвала дітей.

- Тактильно-мязові. Наприклад – чудова музична вправа «М'ячик їжачок». Необхідно повторювати рухи з шипованим м'ячиком, як у відео- стискати його, підкидувати та промовляти слова «Їжачка нам треба взяти, гладити, стикати».

- Ігри з тактильними стимулами: дотик до різних матеріалів, таких як м'які іграшки, брудний пісок, мокра тканина тощо.

-Ігри зі слуховими стимулами: слухання різних звуків, таких як музика, шуми природи, людські голоси тощо.

- Ігри з нюховими стимулами: нюхання різних запахів, таких як квіти, фрукти, їжа тощо.

-Ігри зі смаковими стимулами: спробування різних смаків, таких як солодощі, фрукти, овочі тощо.

- Ігри з вестибулярними стимулами: рух, обертання, гойдання тощо. Сенсорні ігри можуть бути ефективним засобом розвитку дітей з ЗПР, сприяючи їхній самореалізації та сприйняттю навколишнього світу власними сенсорними відчуттями. Важливо створювати безпечне і стимулююче середовище для цих

ігор та надавати дітям можливість досліджувати світ через всі свої сенсорні здібності [43].

- Наочно-слухові – активізувати словник дітей у процесі ігор, вправ, розгляду картин, читання художніх творів.

Словесні – питання після пройденного матеріалу чи побаченого відео.

- Практичні – методика Монтессорі вміщує дуже багато таких вправ для розвитку логічного мислення, уваги, кольоросприймання склади піраміду. Дуже багато ігор дидактичних сприяє розвитку кращому засвоєнню матеріала у цікавій формі.
- Змагальні – перелічені рухливі вправи також можна використовувати як змагальні «Хто скоріше займе стільчик ?»

Спрямованість корекційно-розвивальної роботи полягає у формуванні загальних уявлень про заняття з ритміки, зосередженості та організованості, почуття відповідальності; розвитку просторової пам’яті, довільної та мимовільної уваги, фонематичного слуху, корекції основних рухів, координаційних здібностей, рухової ритмічності; розвитку корегування дихання під час рухів, контролю за дотриманням правильної постави у процесі руху; вихованні в учнів організованості та зосередженості, точного виконання інструкцій учителя; розвитку плавності рухів, укріпленню м’язів рук і ніг; розвитку загальної та дрібної моторики, емоційно-вольової сфери, танцювальних здібностей, а також творчої активності та фантазії.

У програмі зміст навчального матеріалу розподілено за наступними розділами: теоретичні знання; ритміко-гімнастичні вправи; ритмічні вправи з дитячими інструментами; імпровізація рухів на музичні теми, ігри під музику; народні танці та сучасні танцювальні рухи [37].

Виокремлюються змістові напрямки корекційно-розвивальної роботи:

1) емоційно-особистісний, у якому ряд дослідників наголошують на корекції дефіциту соціальних здібностей (труднощі взаємодії з ровесниками і дорослими, агресивність і негативізм, тривожність та ін.);

2) розвиток пізнавальних функцій;

3) формування довільної регуляції навчальної діяльності і поведінки [44].

Логоритміка це один з найулюбленіших видів музичної діяльності дітей молодшого дошкільного віку. Малюки постійно знаходяться в русі, і тому дуже активно реагують на музичні твори: підтанцьовують, підстрибують, відбивають ритм ногою, нахилами голови. На зміну характеру музичного твору вони реагують зміною рухів тіла. Але ці рухи далеко не досконалі і побудовані поки що на імпульсах тіла [26].

Учені Н. Хребтова, А. Богуш, Н. Луцан відзначають своєрідність, унікальність методичної системи логоритмічних вправ як зразків дитячої художньої творчості, виділяють їхні специфічні риси, такі як: художня щирість, безпосередність відображення навколишнього світу в продуктах діяльності [36].

Ритміко-гімнастичні вправи використовуються на початку уроку, вони є його організаційним моментом. На початку занять варто організувати дітей, створити бадьорий емоційний настрій і під заздалегідь підібрану музику ввести дітей до залу. Заняття в кожному класі доцільно починати з маршірування. Потім можна переходити до ритмічних вправ, музичних ігор і танців. До ритміко-гімнастичних вправ належить ходьба, що є природним ритмічним рухом, також до них зараховують біг, підскоки з оплесками в долоні та без них, перенесення предметів, стрибки через палицю, присідання, повороти на пальцях, біг з перешкодами. У цій роботі доцільно використовувати м’ячі, кулі, прапорці та інші предмети [37].

Для занять ритмікою вже можна: пояснити сильну та слабку долі, рахувати до двох, трьох; вчитися промовляти ритмослоги (та – довга (жовта картка), ті – коротка (зелена картка), та – а – дуже довга (червона картка)); поступово вводити різного виду ритмічні ансамблі (дуети, тріо, квартети тощо) [26].

Корисними для дошкільника є ігри за правилами. Під час гри дуже важливо стежити за послідовністю дій дитини, формувати у неї вміння дотримуватися правил. Це розвиватиме у неї вміння регулювати свою поведінку, підпорядковувати власні дії та вчинки усвідомленій необхідності – «можна», «не можна», «потрібно». Звичайно, добирати ігри потрібно враховуючи можливості

дитини, починати слід від простіших і вести до складніших. В іграх з правилами дорослий, граючись із малюком, вчитиме діяти за правилом, а якщо зроблено помилку, терпляче очікувати своєї черги, щоб знову продовжити гру і виправитися. З цією метою слід використовувати й рухливі ігри, в яких дитина має стежити за діями партнера, вчасно на них реагувати. До того ж, рухливі ігри допомагають розвивати моторику, що особливо важливо для дитини із затримкою у розвитку [45].

2.3 Практичні рекомендації для роботи з молодшими дошкільниками Із ЗПР засобами логоритміки

Щоб цілеспрямовано здійснювати навчання та корекцію психічного розвитку дитини, мало знати недоліки розвитку її окремих психічних функцій. Потрібно усвідомлювати взаємозв'язок і взаємозалежність між ними. Так, батьки й учителі, часто скаржаться на погану пам'ять дитини і вважають, що саме через це дитина не може засвоїти навчальний матеріал, але якщо зміст того, що треба запам'ятати, незрозумілий дитині, то запам'ятовування можливе тільки механічне, а воно непродуктивне. Отже, потрібне розуміння матеріалу, що є наслідком роботи мислення. Чуттєве пізнання навколишнього світу в дітей із затримкою психічного розвитку з раннього дитинства було збіднене й стало першопричиною вад у розвитку мислення, мовлення, пам'яті, уяви.

Діти із задоволенням граються в різноманітні ігри. Тому цей вид діяльності для них є доступним. Але маючи на увазі, що такі ігри будуть спрямовані на розвиток музично-ритмічних здібностей, артикуляційного апарату, рухової, зорової пам'яті та уваги, вихователь повинен почати з: ознайомлення дітей з частинами тіла (назва пальців, долонька, зап'ясток, лікоть, колінця тощо) – називаючи частини тіла, дотикаючись до них. Це необхідно для пальчикових ігор та гри на музичних інструментах: повторення деяких складних для початку рухів і їх закріплення; чіткого промовляння і розуміння дітьми текстів, але невід'ємно

з рухами [26].

Ми знаємо, що правильне адекватне розуміння довкілля закріплюється в свідомості дитини, коли воно пройшло крізь призму уяви але дітям із ЗПР бракує вільної уяви і фантазії.

Оскільки для даної категорії дітей характерна низька мовна активність, то для виникнення діалогу їм необхідний сильний співрозмовник. Слід створювати такі ситуації, які спонукали б дитину до бесіди, висловлювань. Корисно використовувати бесіди, інсценування казок, завдання по продовженню розпочатої розмови. Як вважає М. Шеремет, засвоєння прийнятих форм мовлення спирається багато в чому на механізм наслідування. Для дітей дошкільного віку істотним мотивом виявляється прагнення піти до школи. Великий вплив на об'єкт і якість відповідей дітей із затримкою психічного розвитку надає похвала. Кожне заняття має приносити дитині радість [46].

Оскільки основною характерною рисою дітей з ЗПР є недостатність знань про навколишній світ, необхідно акцентувати увагу на розвитку у них спостережливості, досвіду практичної діяльності, формуванні навичок і вмінь самостійно оволодівати знаннями та користуватись ними; знаючи про недостатню активність і несміливість дітей із ЗПР в оперуванні навіть наявними у них знаннями, максимально стимулювати їхню активність на уроках, підтримувати навіть незначні успіхи і акцентувати на цьому увагу інших дітей з метою створення навколо атмосфери позитивного і дружнього до них ставлення й постійної підтримки [47].

Діти із ЗПР також мають свої особливості, при складанні складних геометричних фігур і візерунків діти із ЗПР часто не можуть здійснити повноцінний аналіз форми, встановити симетричність, тотжність частин конструйованих фігур, з'єднати її в єдине ціле. Тому під час корекційно розвивальної роботи варто вчити розрізняти та називати колір, форму, розмір предметів, їх розташування у просторі. Необхідно приділяти увагу виробленню вміння уміти знаходити верх і низ, правий і лівий бік, що згодом впливає і на мовленнєвий розвиток дитини [34].

У зв’язку з тим, що для дітей із ЗПР характерними є підвищена стомлюваність, знижена здатність до вольового та психічного навантаження дошкільникам рекомендовано пропонувати доступний за складністю та обсягом завдання, в ході виконанні яких передбачено переключення на практичну діяльність; водночас завдання не повинно бути надто легким, таким, що не потребує жодних зусиль, тому поступове нарощування складності завдань тренує інтелектуальні і вольові здібності дитини [48].

Водночас на відміну від дітей із інтелектуальними порушеннями дітей із ЗПР відносно прості візерунки виконують вірно [15].

Корекція мовленнєвих порушень у дітей із ЗПР вимагає максимального використання різних аналізаторів (слухового, зорового, мовно-рухового, кінестетичного), врахування особливостей міжаналізаторних зв’язків, властивих дітям даної категорії, а також їх психомоторики. Розвиток мовлення дітей дошкільного віку із ЗПР відбувається у зв’язку із розвитком пізнавальної активності дитини, тому важливим є підвищення інтелектуального рівня дошкільника, ознайомлення його з явищами навколишнього світу [48].

В ігровій діяльності діти цієї категорії не здатні без допомоги дорослих розгорнути сумісну гру відповідно замисленого, не підпорядковуються, як правило, загальним інтересом, поведінку не контролюють, віддають перевагу іграм без правил. Недостатня враженість пізнавальних інтересів поєднується в цих дітей з порушенням уваги, пам’яті, затримкою швидкості прийому та обробки сенсорної інформації, поганою координацією рухів. Не грубі недорозвинення мовлення в них можуть проявлятися в порушенні звуковідтворення, бідноти словникового запасу, складностями засвоєння логіко-граматичних конструкцій.

Для кращого результату батькам необхідно також залучатися до розвитку дитини. Вони можуть відвідувати дитячі лялькові вистави; вдома слухати дитячі пісні, підспівувати та рухатися в такт пісні; вчити вдома з малюком коротенькі вірші; малювати ілюстрації до пісень, вивчених в садочку; відвідувати тематичні заняття [26].

Починаючи з самих ранніх етапів онтогенезу, спілкування й мовлення набувають особового характеру і припускають можливість тісної практичної взаємодії дитини з дорослим. Ці складові відіграють особливу роль в психічному розвитку особистості. Розвиток психіки дитини – це процес привласнення особистістю суспільно-історичного досвіду людства в контексті реального спілкування з дорослими – носіями цього досвіду. Як вважав Л. Виготський, розвиток психіки людини відбувається лише в спільній діяльності, спілкуванні й мовленні. У молодшому віці провідним є емоційне спілкування дитини з дорослим, потім воно змінюється предметноділовим, і – мовним спілкуванням [49].

Підсумовуючи сказане логоритмічні вправи допомагають таким діткам краще сприймати складний матеріал залучаючи рухову сферу.

Діти вже здатні емоційно відгукуватись на музику, переживати її, сприймати музику звуковими образами; розрізняють поняття «голосно – тихо», «швидко – повільно», розуміють їх значення; в дітей закладаються початки акторських якостей (виразне та емоційне відтворювання змісту твору, будь-то співи, танці, гра на музичних інструментах); можуть поєднати міміку обличчя з рухами тіла (за змістом пісні); малюки починають отримувати задоволення від гри на музичних інструментах, проявляють інтерес до музичних інструментів, які використовуються під час занять [26].

Отже, корекція ЗПР дітей потребує тривалої і системної роботи, яка охоплює всі види їх діяльності.

Тільки при суворому дотриманні таких підходів до процесу реабілітації даного контингенту дітей можливо досягти відновлення всіх сфер психічної діяльності, включаючи пізнавальну й емоційно-вольову, що і забезпечує повноцінну інтеграцію і функціонування дітей із ЗПР в соціумі [15].

Потреба у проведенні діагностування визначена тим фактом, що, отримавши достовірні результати, можна підібрати найбільш оптимальну і дієву систему впливу.

У підготовці до проведення експериментального дослідження ми

опирались на рекомендований Р. Павелків, О. Цигипало Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу: навч. посіб. Центр учбової літератури. Київ, 2013 [50].

Разом з тим, дослідження особливостей емоційної сфери дітей дошкільного віку із ЗПР, залишаються ще недостатньо розкритими і потребують подальшого вивчення та розроблення прийомів і методів корекції порушень їх емоційного розвитку [51].

Особливий вид інтелектуальної активності – знаково-символічна діяльність – формується уже у дошкільному дитинстві, починаючи з періоду освоєння дитиною символічної гри [52].

За допомогою музики дитина навчається розпізнавати ритм, мелодію та звуки, що може сприяти поліпшенню мовлення. Цей підхід розширює можливості взаємодії дитини із світом, надаючи йому можливість виражати себе та сприймати навколишнє через різноманітні музичні форми.

Основні принципи музикотерапії в корекційних програмах [53]:

1. Стимуляція різних сенсорних каналів: музика включає слух, дотик, зорові та кінетичні аспекти, що сприяє інтегрованому розвитку різних сенсорних систем дитини.

2. Емоційна виразність: музика допомагає виражати та розуміти емоції. Для дітей із ЗПР, які можуть мати обмежені способи комунікації, це особливо важливо [53].

Отже, для дитини з затримкою психічного розвитку, для її інтелектуального зросту обов’язковими мають бути корекційно-розвиткові заняття з елементами рольової гри, драматизації, імітації рухів в процес зображення, перевага тематиці соціального змісту; увага до способів відображення відносин між персонажами, використання на одному занятті гри, мови і малювання (поєднання різних видів знаків – всі перераховані прийоми в комплексі дають значний корекційнорозвивальний ефект).

Отже, кожна дитина індивідуальна, неповторна, обдарована, як би це красномовно не звучало. А діти із затримкою психічного розвитку особливі по-

своєму. В них інше розуміння та поведінка, в них по іншому працює емоційнавольова сфера. Значна частина дітей із затримкою психічного розвитку, отримавши своєчасну корекційну допомогу, засвоює програмовий матеріал і «вирівнюється». Отже, корекція ЗПР дітей потребує тривалої і системної роботи, яка охоплює всі види їх діяльності. Тільки за належного дотримання таких підходів до процесу реабілітації даного контингенту дітей можливо добитися відновлення всіх сфер психічної діяльності, включаючи і емоційно-вольову, що і забезпечує повноцінну інтеграцію і функціонування дітей із ЗПР в соціумі.

Ми теоретично обґрунтували, розробили програму організації логокорекційної роботи із молодшими дошкільниками із ЗПР засобами логоритміки.

Підготувати методичні рекомендації щодо проведення логокорекційної роботи із дітьми молодшого дошкільного віку із ЗПР засобами логоритміки.

ВИСНОВКИ

Втілюючи розроблену програму, спеціалісти можуть змінювати форму роботи, відвідувати заняття один одного, а також заняття, які проводить вихователь, продумувати умови, які треба створити або яких дотримуватися, щоб навчально-виховний і корекційний процес відбувався ефективніше [54].

Слід зазначити, що діти з затримкою психічного розвитку не здатні самі визначити сюжет, правила, ролі розподілені між дітьми та дорослим у грі. Як показує практика, що нові та цікаві підходи до навчання, використання нестандартних методик, потенціал яких безмежний, стають невід'ємним компонентом навчання [55].

Підсумовуючи сказане можемо зробити висновок, що логоритміка відіграє дуже суттєву роль у процесі навчання особливо у дітей із затримкою психічного розвитку. Здійснена робота дозволяє зробити певні висновки. Об'єднання зусиль психологів, вчителів логопедів, дефектологів, вихователів та інструкторів фізкультури воєдино дозволяє досягти позитивних результатів в корекції ЗПР та соціалізації таких дітей. Безперечно, продумана й цілеспрямована корекційно-педагогічна робота мультидисциплінарної команди супроводу, реалізація напрямів міждисциплінарного підходу, тощо, активізують індивідуальний психофізичний розвиток дитини і, незважаючи на особливості, обумовлені ЗПР, поступово розширюють її пізнавальні можливості, що, зрештою, позитивно впливає на розвиток та становлення особистості [54].

Елементи музикотерапії, такі як ритмічні вправи, вокалізація та гра на музичних інструментах, допомагають розвивати координацію рухів, усвідомлення тіла та вираження емоцій. Крім того, через музику дитина може знайти нові шляхи самовираження та взаємодії з оточуючим світом [53].

Соціальні емоції є одним з провідних механізмів соціалізації, відіграють важливу роль у розвитку емоційної та пізнавальної сфер особистості. Перебування в гуртку, повинно допомагати дитині навчатися приймати, рішення

долати перешкоди, радіти успіхам своїм і товаришів, а головне, саме в гуртку формується уміння співіснувати у колективі, знайти своє улюблене заняття розкрити свій потенціал і прагнути реалізувати його [56].

Розвиток рухового апарату є фактором, що стимулює розвиток мови і йому належить провідна роль у вдосконаленні нервово-психічних процесів у дітей. Поєднання у свідомості дитини мовлення з рухом і музичним ритмом дає можливість встановлення правильного дихання, голосу, артикуляції. Логоритмічні заняття спрямовані на розвиток загальної та дрібної моторики, на регуляцію м'язового тонусу, на розвиток слухової уваги та пам'яті, емоцій, міміки, на формування артикуляційного апарату. У дитини формується координація рухів зі словом, співу з ходьбою; розвиватиметься уява, творчі здібності. Не зважаючи на те, в якій мірі поєднані між собою музика, рух та слово у логоритмічних вправах – всі вони у взаємодії спрямовані на формування та розвиток особистості дитини в цілому, вдосконалення її мовленнєвої та рухової сфери Довели, що ритміка, як складова частина фізичного та художнього виховання, особливо в дитячому віці, сприяє гармонійному фізичному розвитку дітей, їх музичного слуху, музичної пам'яті, виразності рухів [57].

Означене дослідження не вичерпує усіх напрямів. Подальші наукові розвідки вбачаємо у розробленні системи вправ для розвитку мовленнєвих процесів у дітей із затримкою психічного розвитку.

1. На основі аналізу наукової літератури ми представили сучасні уявлення щодо проблеми затримки психічного розвитку у дітей молодшого дошкільного віку.

2. Визначили особливості розвитку мовлення у дітей із ЗПР у молодшому дошкільному віці.

3. Теоретично обґрунтували, розробили програму організації логокорекційної роботи із молодшими дошкільниками із ЗПР засобами логоритміки.

4. Підготували методичні рекомендації щодо проведення логокорекційної роботи із дітьми молодшого дошкільного віку із ЗПР засобами логоритміки.

СПИСОК ВИКОРИСТАННИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баташева Н. Особливості довільної регуляції емоцій у дітей із затримкою психічного розвитку. *Освіта осіб з особливими освітніми і шляхи розбудови потребами*: зб. наук. праць. 2019. С. 25-36.

2. Клімчук В. Проблема інтеграції дітей із затримкою психічного розвитку у суспільство. *Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання* : матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції (Тернополь, 19-20 квітня 2011 р.). Тернополь : ТНТУ, 2011. С. 332-336.

3. Кротенко В. І., Оробей М. О. Загальна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку. *Науковий часопис. Спеціальна психологія*. С. 338-341.

4. Семенцова О.М. Особливості розвитку комунікативної діяльності дошкільників із ЗПР. *Тиждень науки* : зб. тез доп. щоріч. наук.-практ. конф. викладачів, науковців, молодих учених, аспірантів, студентів ЗНТУ (Запоріжжя, 15-19 квітня 2013 р). Запоріжжя : ЗНТУ, 2013. С. 162-164.

5. Войтко В. В. Затримка психічного розвитку в контексті наукових досліджень. *Науковий огляд*. 2011. № 9. С. 11-14.

6. Позмогова О. А. Методика Монтессорі для розвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Молода наука-2024: збірник наукових праць студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених XVII університетської наук.-практ. конф. студентів, аспірантів, докторантів і молодих учених. (Запоріжжя, 17-22 квітня 2024 р.). Запоріжжя : ЗНУ. С. 524-526.

7. Позмогова О. А. Використання рецептивної музикотерапії у корекційно-розвивальному центрі для дітей дошкільного віку. *Світ наукових досліджень* : матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наук. інтернет-конференції (Україна, м. Тернопіль, м. Ополе, Польща, 21-22 листопада 2023 р.). Вип. № 24. С. 168-169.

8. Крисько О. І. Визначення потреб когнітивного розвитку дітей дошкільного віку із затримкою мовленнєвого розвитку. *Теорія і практика*

спеціальної педагогіки та психології. Вип. 12. 2024. С. 200-203.

9. Померанцева Т. І., Скоробогатова О. В. Характеристика клініко-нейропсихологічного поліморфізму дітей з затримкою психомовного розвитку *Український вісник психоневрології.* Т. 27. Вип. 3. 2019. С. 102.

10. Куца Н. С., Каменщук Т.Д. Особливості розвитку лексичної системи мовлення у дітей із затримкою психічного розвитку. *Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти:* матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Кам'янець-Подільський 9 листопада 2023 р.). 2023. С. 362-365.

11. Гаяш О. В. Корекційно-розвивальна робота з дітьми з особливостями психофізичного розвитку : наук.-метод. посіб. для вчителів інклюзивного навчання, асистентів учителів, які працюють з дітьми з психофізичними порушеннями в умовах загальноосвітніх навчальних закладів, соціальних педагогів, батьків / уклад. О. В. Гаяш; Закарпат. Ін-т післядиплом. педагог. освіти. Ужгород : Інформ.-вид. центр ЗІППО, 2016. 120 с.

12. Задорожня О. Ейдетика у корекційній роботі з дітьми із затримкою психічного розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами : шляхи розбудови* 2017. № 1. № 13. С. 346-353.

13. Єрмаков І ., Софій Н. Затримка психічного розвитку у дітей: причини виникнення та корекція. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство : науково-методичний збірник. Київ : Контекст, 2000. 336 с.

14. Блінова Т. А. Особливості емоційної сфери дітей з ЗПР як аспект формування навичок самообслуговування. *Ментальне здоров'я: виклики та перспективи сьогодення* (12 грудня 2023 р.) / за загальною редакцією проф. Бойчука Ю. Д. : збірник наукових праць. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2024. С. 12-16.

15. Войтко В. В. Психолого-педагогічний супровід дітей з затримкою психічного розвитку : навчально-методичний посібник. Кропивницький : КЗ «КОІППО ім. Василя Сухомлинського, 2017. 48 с.

16. Жук Т. В., Ілляшенко Т. Д., Каменщук Т. Д.,. Обухівська А. Г,. Якимчук Г. В. Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції : монографія. Київ : Ніка-Центр, 2020. 113 с .

17. Омельченко І. Комунікативна діяльність дошкільників із затримкою психічного розвитку як вияв їх індивідуальності. *Індивідуальність у психологічних вимірах спільнот та професій*. Київ : НАПН України. 2020. С. 253-264.

18. Куца Н. С., Каменщук Т. Д. Особливості розвитку лексичної системи мовлення у дітей із затримкою психічного розвитку. *Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти :* матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Кам'янець-Подільський 9 листопада 2023 р.). 2023. С. 362-366.

19. Маркова Д. В. Причини виникнення затримки психічного розвитку. *Почуємо, зрозуміємо, допоможемо. Сучасні соціально-педагогічні процеси в Україні: тенденції, реалії, перспективи*. 2018. С. 82-83.

20. Софій Н., Єрмаков І. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник. Київ : Контекст, 2000. 336 с.

21. Вержиховська О. М,. Гончарук Н. М, Рудзевич І. Л. Спеціальна методика виховання дітей з тяжкими порушеннями мовлення : навчально-методичний посібник 2-е вид., перероб. і доп. Кам'янець Подільський, 2017. 205 с.

22. Кротенко В.І., Оробей М. О. Загальна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова* : *Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. 2014. Серія 19. Вип. 26. С. 338-341.

23. Цапенко С. А. Загальна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації* : матеріали VII Всеукр. заочн. наук.-практ. конф. (м. Суми, 15 лют. 2018 р.). 2018. С. 44-48.

24. Жук Т. В., Ілляшенко Т. Д., Каменщук Т. Д., Обухівська А. Г., Якимчук Г. В. Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції : монографія. Київ : Ніка-Центр, 2020. 56 с.

25. Руденко Л. М., Бойко *Н. В.* Особливості уваги у дітей з затримкою психічного розвитку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Серія 19. 2016. Вип. 31. С. 172-177.

26. Віконечко: програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку / за ред. проф. Т. В. Сак. 2012. 238 с.

27. Баташева Н. Особливості експресивного компоненту емоційної сфери дошкільників із затримкою психічного розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови.* 2021. № 1(13) С. 308-318.

28. Корекційна психопедагогіка (Олігофренопедагогіка) : навчально-методичний посібник / укл. О.В. Гаяш. Ужгород, ДВНЗ Ужгородський національний університет, 2021. 32 с.

29. Найдьонова Г., Терьошина І. Особливості комунікативної адаптації у дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. *Науковий часопис НПУ ім. М. Драгоманова*. *Серія 19: Спеціальна психологія*: збірник наукових праць. Київ : НПУ ім. М. Драгоманова, 2013. С. 330-334.

30. Холковська І. Л. Корекційна педагогіка: навч. посіб. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2007. 328 с.

31. Аніщук А. М. Основи дефектології та логопедії : навч.-метод. посіб. для студентів факультету психології та соціальної роботи спеціальність Дошкільна освіта; практична психологія. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 175 с.

32. Клімчук В. Проблема інтеграції дітей із затримкою психічного розвитку у суспільство. *Природні та гуманітарні науки. Актуальні питання:* IV Всеукраїнська студентська науково-технічна конференція. Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка. 2011. С. 332.

33. Прядко Л.О., Фурман О. О. Методичні рекомендації щодо організації роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби. Суми : РВВ СОІППО, 2013. 64 с.

34. Прохоренко Л. І., Бабяк О. О., Недозим І. В., Баташева Н. І. Бар'єри в навчанні та участі дітей з когнітивними порушеннями: особливості розвитку дітей із ЗПР, РАС, ГРДУ. Чернівці : Букрек, 2018. 31 с.

35. Прохоренко Л. І. Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років. Віконечко : методичний посібник. Київ, 2018. 236 с.

36. Дубровіна І. В. Логоритміка як засіб формування звуковимови дітей. *Сучасне дошкілля у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*: Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції. (Черкаси, 27 вересня 2017 р.). Видавець : О.Вовчок. С. 32-37.

37. Прохоренко Л. І., Бабяк О. О., Баташева Н. І., Душка А. Л., Недозим І. В., Омельченко І. М., Орлов О. В. Навчання дітей з порушеннями когнітивного розвитку в умовах компетентнісного підходу : навчально-методичний посібник. Київ, 2020. 435 с.

38. Білоус Р., Брага С. Психологічні особливості дітей із затримкою психічного розвитку. *Ідеї академіка В. І. Вернадського та проблеми сталого розвитку освіти і науки:* Матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції, Кременчук: Кременчуцький національний університет ім. Михайла Остроградського, 2021. С. 28.

39. Черніченко Л. Діагностика і корекція мовлення у дітей дошкільного віку *Acta Paedagogica Volynienses*, Вип. 1, т. 1, 2022. С. 234-237.

40. Методичні рекомендації вчителям загальноосвітніх навчальних закладів щодо організації роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Суми : РВВ СОІППО, 2013. 56 с.

41. Бабяк О. О. Особливості змісту навчальної програми Ритміка для спеціальних та загальноосвітніх навчальних закладів для дітей із затримкою психічного розвитку. *Проблеми сучасного підручника* : зб. наук. праць.

Київ : Педагогічна думка. 2016, Вип. № 17. С. 16- 21.

42. Гончар К. А. Гра – драматизація як засіб активізації мовлення дітей з особливими освітніми потребами. *Підвищення якості освіти: стан, проблеми, перспективи :* Всеукраїнська наукова Інтернет-конференція (м. Кривий Ріг, 27-28 квітня 2017 р.). Криворізький державний педагогічний університет. С. 120-123.

43. Обрізанова А. О. Сенсорні ігри як інструмент пізнання навколишнього світу дітьми дошкільного віку з затримкою психічного розвитку. *Система освіти і виховання дітей з особливими освітніми потребами: досвід минулого – погляд у майбутнє : до 85-річчя акад. В. І. Бондаря* : зб. наук. пр. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Харків, 2023. С. 240-245.

44. Жук Т. В., Ілляшенко Т. Д., Каменщук Т. Д., Обухівська А. Г., Якимчук Г. В. Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції : монографія : Київ : Ніка-Центр, 2020. 113 с.

45. Колупаєва А. А. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посібник. Київ : ТОВ ВПЦ, Літопис –ХХ, 2010. 363 с.

46. Дичківська І., Мазур А. Специфіка корекційного навчання дітей із ЗПР зв'язного мовлення. *Актуальні проблеми дошкільної та спеціальної освіти:* матеріали IV Міжнародних педагогічних читань пам'яті професора Т. Поніманської (12 листопада 2021 р.). Рівне, 2021. С. 39-41.

47. Гаяш О. В. Корекційна психопедагогіка (олігофренопедагогіка) : навч.-метод. посібник. Ужгород, ДВНЗ Ужгородський національний університет, 2021. 255 с.

48. Стахова Л. Л., Малова А. В. Логопедична робота з дітьми дошкільного віку із затримкою психічного розвитку. *Сучасні проблеми логопедії та реабілітації* : матеріали VII Всеукр. заочн. наук.-практ. конф. (15 лют. 2018 р., м. Суми). Суми, 2018. С. 125-128.

49. Авілкіна Я. І. Значення спілкування та мовлення у розвитку дитини з психофізичними порушеннями. Перспективні питання психології: *Актуальні*

проблеми реалізації адаптаційного потенціалу особистості в сучасних умовах життєздійснення: матеріали Всеукраїнської міжвузівської науково-практичної Інтернет-конференції.. Слов'янськ : ДВНЗ Донбаський державний педагогічний університет, 2016 р. Вип. 1. С. 3-6.

50. Павелків Р. В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2013. 296 с.

51. Баташева Н. І. Особливості експресивного компоненту емоційної сфери дошкільників із затримкою психічного розвитку. *Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови.* 2017. Вип. 13. С. 308-317.

52. Новотарська І. С. Психологічні особливості формування просторової знаково-символічної системи знань у дітей з затримкою психічного розвитку. *Професійний розвиток та становлення особистості сучасного фахівця в умовах освітнього простору : матеріали* X Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (Хмельницький, 19-20 листопада. 2020 р.). М-во освіти і науки України, Хмельницький нац. ун-т. Хмельницький : Хмельницький нац. ун-т. С. 40-42.

53. Безручко А. В. Корекція психоемоційної складової здоров'я у дітей із ЗПР засобами музикотерапії. *Ментальне здоров'я: виклики та перспективи сьогодення :* збірник наукових праць. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 12 грудня 2023 р. С. 9-11.

54. Гаяш О. Мультидисциплінарний підхід до корекційної роботи з дітьми дошкільного віку, які мають затримку психічного розвитку. *І Науково-практична інтернет-конференція з міжнародною участю* (Ужгород, 20-21 жовтня 2022 р.). Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2022. С. 49-53.

55. Обрізанова А. О. Дидактичні ігри як спосіб формування пізнавальної діяльності у дітей дошкільного віку з затримкою психічного розвитку. *Формування життєвих компетентностей осіб з особливими освітніми потребами в системі позашкільної, спеціальної та інклюзивної освіти*. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2023 р. С. 488-491.

56. Галій А. І. Урахування особливостей емоційно-особистісного розвитку

дітей із ЗПР у процесі гурткової роботи. *Використання ресурсів позашкільної освіти у процесі соціалізації дітей з особливими освітніми потребами* : збірник наукових праць за матеріалами регіонального семінару. Харків : ХНПУ ім. Г. С. Сковороди, 2021. С. 37-41.

57. Патрікан А. Теоретичний аналіз доцільності використання логоритміки в корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку. *Спеціальна та інклюзивна освіта: теорія, методика, практика* : матеріали 10-ої Всеукр. наук.-практ. конф. (Умань, 28 берез. 2024 р.). Вип. 10. МОН України. Умань : Візаві, 2024 р. С. 127-130.

58. Аніщук. А. М Основи дефектології та логопедії : навч.-метод. посіб. для студентів факультету психології та соціальної роботи. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2012. 175 с.

59. Davis E. L. et al. Metacognitive Emotion Regulation: Children's Awareness that Changing Thoughts and Goals Can Alleviate Negative Emotions. *Emotion.* № 10. 2010. P. 498-510.

60. Denham S. A. Dealing with Feelings: How Children Negotiate the Worlds of Emotions and Social Relationships. *Cognition, Brain, Behavior*. Volume XI. 2007. P. 393-397.

ДОДАТКИ

Додаток А

6. Індивідуалізація та диференціація.

Врахування індивідуальних особливостей учнів, використання різних підходів для підтримки навчання різних груп учнів.

Ці методи спрямовані на розвиток критичного мислення, аналітичних та творчих навичок учнів, а також на підготовку їх до роботи з природничими науками в майбутньому. Творчий підхід вчителя до підготовки кожного уроку дає змогу кожному учню використати всі знання, які дає педагог, у дослідженні всіх природніх процесів, помічати закономірності у змінах навколишнього середовища, виявляти інтерес та формувати свої пізнавальні навички.

Список літератури:

1. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. Вибрані твори в п'яти томах. Том другий. Видавництво "Радянська школа", 1976, 301.
2. Пащенко І. Е. В. О. Сухомлинський про розвиток активної пізнавальної діяльності. URI: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/8/visnuk_32.pdfПочаток форми

ВИКОРИСТАННЯ РЕЦЕПТИВНОЇ МУЗИКОТЕРАПІЇ У КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОМУ ЦЕНТРІ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Позмогова Наталія Василівна
кандидат медичних наук, доцент,
Запорізький національний університет
ORCID: 0000-0002-5266-2570

Позмогова Ольга Анатоліївна
магістр спеціальності «Логопедія»,
Запорізький національний університет

Інтернет-адреса публікації на сайті:
http://www.economy-confer.com.ua/full-article/4969/

Війна в Україні з 2014 року стала причиною не лише фізичної, але і психологічної травми для тисяч людей, у тому числі й дітей. Після пережитої травматичної події може розвинутися порушення психічного стану, а саме посттравматичний стресовий розлад (ПТСР). Дослідження психічної сфери

мають значення для розуміння соматичної симптоматики та поведінкових факторів, що можуть впливати на прихильність до лікування, здорового способу життя, реабілітаційних програм і профілактики стрес-асоційованих розладів. Проблема актуальна, як для оцінки стану здоров'я населення в цілому, так і в зв'язку з погіршенням психічного здоров'я через кризовий стан [5].

Метою статті є спроба концептуалізації практичного досвіду використання музикотерапії для дітей у корекційно-розвивальному центрі.

Нині музикотерапія визнана в багатьох країнах і вважається одним із найефективніших видів корекційно-розвивального впливу на особистість

Додаток Б

3. Соціально-економічні та гуманітарні наслідки російської агресії для українського суспільства: Центр Разумкова. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/article/2022_Gum.pdf (дата звернення: 28.03.2024).

Позмогова Ольга
студентка 1 курсу магістратури фак-ту СПП
Наук. кер.: канд. пед. н., доцент Кучерак І. В.

МЕТОДИКА МОНТЕССОРІ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Мовленнєві порушення у дітей утруднюють спілкування з оточенням, нерідко перешкоджають правильному формуванню пізнавальних процесів, впливають на емоційно-вольову сферу. Допомога таким дітям повинна бути комплексною і здійснюватися групою фахівців, зокрема неврологом, логопедом, психологом і педагогом. У зв'язку з цим особливого значення набуває обізнаність із основними видами порушень мовлення у дітей, а також готовність до організації та створення належних освітніх умов, наданні їм елементарної логопедичної допомоги у дошкільних закладах [1].

Методика Монтессорі формує навички сортування, зіставлення та категоризації, допомагаючи покращити здатність дитини розуміти структуру мови. Мета – з'ясувати можливості методики для розвитку мовлення у дітей дошкільного віку. Серед великої кількості методик Монтессорі терапія є достатньо популярною у багатьох країнах світу, адже завдяки цієї методики у дитини розвиваються творчі здібності, уява, критичне мислення та здатність самотужки справлятись із задачами відповідно до віку [2].

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що Марія Монтесорі вважала, що сенсорне виховання спрямоване на формування і розвиток у дітей сенсорних процесів (відчуттів, сприймання, уявлень), за допомогою яких вони

Додаток В

www.economy-confer.com.ua

EC-000750

СЕРТИФІКАТ

цей Сертифікат засвідчує, що

Позмогова Ольга Анатоліївна

взяв(ла) участь у роботі Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції «Світ наукових досліджень. Випуск 24»
з публікацією на тему: «ВИКОРИСТАННЯ РЕЦЕПТИВНОЇ МУЗИКОТЕРАПІЇ У КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОМУ ЦЕНТРІ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»
Форма участі: дистанційна, тривалість конференції 18 годин 0,6 ECTS credits

Конференція проведена за сприянням та участю Громадської організації "Наукова спільнота» та Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji w Opolu (Польща)

ECONOMY

Голова Оргкомітету

м.Тернопіль (Україна) - м.Ополе (Польща), 21-22 листопада 2023 року

Додаток Г

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗНУ
UTRGV
UT Health Rio Grande Valley
School of Social Work
СЕРТИФІКАТ
учасника
Ольга Позмогова
ІІ Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю
«Спеціальна освіта та соціальна інклюзія: виклики XXI століття»
22 листопада 2023 року
Микола ФРОЛОВ
доктор історичних наук,
професор,
ректор Запорізького
національного університету
Олена КАРАМАН
доктор педагогічних наук,
професор,
ректор Луганського національного
університету імені Тараса Шевченка
Марія ШЕРЕМЕТ
доктор педагогічних наук, професор,
почесний академік НАПН України,
декан факультету спеціальної та інклюзивної освіти
УДУ імені М.П. Драгоманова, віце-президент ВГО
«Українська асоціація корекційних педагогів
України»

ґ

Додаток Ґ

Суб'єкт підвищення кваліфікації

Громадська організація «Центр розвитку, корекції, психотерапії, психологічної, педагогічної допомоги для дітей та дорослих «Територія розвитку»
м.Дніпро, Україна т.098-237-00-09, 050-930-61-38
travvitya2017@gmail.com

ЄДР 1 224 102 0000 082659 від 15.09.2017
ФОП Поліщук ФОП Храмова ФОП Андреєва
КВЕДи 85.59, 85.60, 82.30

Сертифікат розроблено відповідно до п.13 Постанови КМУ України від 21.08.2019 р. № 800 (зі змінами і доповненнями, внесеними Постановою КМУ України від 27.12.2019 р. № 1153)

СЕРТИФІКАТ

ЛМ № 154/2024

засвідчує, що

Позмогова Ольга Анатоліївна

підвищив(ла) кваліфікацію за темою:

«Постановка звуків [Р], [Р`] у складних випадках. Практичні кейси»

та досягнув(ла) практичні та теоретичні знання відповідно до програми підвищення кваліфікації вказаної теми

Тривалість: 8 академічних годин /0,26 кредиту ЄКТС

Голова ГО «Територія розвитку», ***Поліщук Ю.В.***

Член ГО «Територія розвитку», логопед, дефектолог ***Храмова Ю.В.***

Член ГО «Територія розвитку», лікар-психіатр ***Андреєва О.В.***

Дата: 28/01/2024

Додаток Д

The Creative Personality Development Association "VARTO"

VARTO

Асоціація сучасних логопедів РІВНОВАГА

International school "Educational mnemonics"

СЕРТИФІКАТ

ОУ № 000167

ЗАСВІДЧУЄ ЩО

Позмогова Ольга Анатоліївна

взяла(в) участь в **ознайомчому онлайн курсі**,
отримала(в) та засвоїла(в) знання та навички за темою:

«Управління конфліктами та протидія маніпуляціям»

Кількість академічних годин 3 / 0,1 **кредиту ЄКТС**

Дата видачі: 23.10.2023 року

Геннадій ЧЕПУРНИЙ

Психолог, освітній технолог, президент Асоціації розвитку творчої особистості «ВАРТО», керівник Міжнародної школи «Освітня мнемотехніка», керівник «Академії перспективної освіти та бізнесу», голова оргкомітету МФ «ПЕРСПЕКТИВА»

Оксана Смолярчук

Президент асоціації сучасних логопедів РІВНОВАГА. Логопед

Суб'єктом підвищення кваліфікації є фізична особа-підприємець Смолярчук Оксана Євгеніївна на підставі пункту 9 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників, відповідно до якого суб'єктом підвищення кваліфікації може бути заклад освіти, його структурний підрозділ, наукова установа, інша юридична чи фізична особа, у тому числі фізична особа – підприємець, що надає послуги з підвищення кваліфікації педагогічним та/або науково-педагогічним працівникам та здійснює діяльність за кодом виду економічної

Додаток Е

Асоціація сучасних
логопедів РІВНОВАГА

СЕРТИФІКАТ

ОН № 000133

ЗАСВІДЧУЄ, ЩО

Позмогова Ольга
Анатоліївна

Взя(ла)(в) участь в практичному онлайн-курсі,
отрима(ла)(в) та засвої(ла)(в) знання та навички
за темою:

"Основи
нейрологопедії"

Кількість академічних годин 4 / 0,13 кредиту ЄКТС

Дата видачі: 28.10.2023

Оксана Смолярчук

Президент асоціації
сучасних логопедів
РІВНОВАГА, керівник центру
розвитку та корекції дитини
"АнгеLog", логопед

Ірина Глущенко

Співзасновник та тренер
асоціації сучасних логопедів
«РІВНОВАГА»
Кандидат педагогічних наук,
доцент, практикуючий
логопед-дефектолог

Суб'єкт підвищення кваліфікації:
ГО "Асоціації сучасних логопедів «РІВНОВАГА»
Фізична особа-підприємець:

Сертифікат відповідає вимогам постанови КМУ
від 21.08.2019 №800 зі змінами, внесеними згідно
з постановою КМ №1133 від 27.12.2019 КВЕД

Додаток Є

СЕРТИФІКАТ

№ 219/2024

ФОП Поліщук
КВЕДи 85.59, 85.60, 82.30
trazvitiya2017@gmail.com
т.098-237-00-09, 050-938-61-38
Сертифікат розроблено відповідно до п.13
Постанови КМУ України від 21.08.2019 р. № 800
(зі змінами і доповненнями, внесеними
Постановою КМУ України від 27.12.2019 р. № 1133)

Номер запису в ЄДР
1 224 102 0000 082659
від 15.09.2017

яким засвідчується, що

Позмогова Ольга Анатоліївна

Взяв(ла) участь у вебінарі та отримав(ла) практичні й теоретичні навички за темою:

« Прийоми мнемотехніки та корисні поради в роботі педагога, дефектолога, практичного психолога »

Тривалість: 2 академічні години / 0,07 кредиту ЄКТС

Голова ГО «Територія розвитку», логопед, дефектолог, медичний психолог Поліщук Ю.В.

М.П.

28 січня 2024 року

Додаток Ж

СЕРТИФІКАТ

№ 317/2024

ФОП Поліщук
КВЕДи 85.59, 85.60, 82.30
trazvitiya2017@gmail.com
т.098-237-00-09, 050-928-61-38
Сертифікат розроблено відповідно до п.13
Постанови КМУ України від 21.08.2019 р. № 800
(зі змінами і доповненнями, внесеними
Постановою КМУ України від 27.12.2019 р. № 1133)

Номер запису в ЄДР
1 224 102 0000 082659
від 15.09.2017

яким засвідчується, що

Позмогова Ольга Анатоліївна

Взяв(ла) участь у вебінарі та отримав(ла) практичні й теоретичні навички за темою:

« Емоційний інтелект - компетенція
№ 1 у сучасному світі.
Розбираємось з особливостями формування. »

Тривалість: 2 академічні години / 0,07 кредиту ЄКТС

Голова ГО «Територія розвитку»,
логопед, дефектолог,
медичний психолог

М.П.

Поліщук Ю.В.

25 лютого 2024 року

Додаток З

Асоціація сучасних логопедів РІВНОВАГА

СЕРТИФІКАТ

ЛМ № 000852

ЗАСВІДЧУЄ, ЩО

Позмогова Ольга Анатоліївна

Взя(ла)(в) участь у практичному онлайн-курсі, отрима(ла)(в) та засвої(ла)(в) знання та навички за темою:

Масаж в структурі логопедичної роботи

Кількість академічних годин 10/0,33 кредиту ЄКТС

Дата видачі: 08.11.2024 року

Оксана Смолярчук

Президент асоціації сучасних логопедів РІВНОВАГА, керівник центру розвитку та корекції дитини "АнгелLog", логопед

Ірина Глущенко

Лектор Асоціації сучасних логопедів РІВНОВАГА Кандидат педагогічних наук, доцент, практикуючий логопед-дефектолог

Суб'єкт підвищення кваліфікації:
ГО "Асоціації сучасних логопедів «РІВНОВАГА»
Фізична особа-підприємець:
Смолярчук Оксана Євгеніївна ЄДРПОУ 2559500063

Сертифікат відповідає вимогам постанови КМУ від 21.08.2019 №800 зі змінами, внесеними згідно з постановою КМ №1133 від 27.12.2019 КВЕД 85.59 Інші види освіти, н.в.і.у.

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Позмогова Ольга Анатоліївна, студентка магістратури денної форми здобуття освіти факультету соціальної педагогіки та психології спеціальності 016 «Спеціальна освіта» освітньо-професійної програми «Логопедія» адреса електронної пошти pozmogoma201@gmail.com;

– підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота магістра на тему «Організація логокорекційної роботи із дітьми молодшого дошкільного віку із ЗПР засобами логоритміки» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлена;

– заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

– згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис_____ О. А. Позмогова

Дата _____ Підпис І. В. Кучерак